

Per 586/2004

10026593, 22

GORJSKA KNJIZNICA

COBISS

GORA

Časopis o Gori, Gorjankah in Gorjanih

letnik 6, številka 22, Predmeja, junij 2004

MA SE JE RES...

Marjan Černigoj – s Tanove hiše

**Op.: Ta pesem je bila okrnjena objavljena že v velikonočni številki 'Gore'. Po pomoti je izpadel zadnji del besedila, ki pa je ključen za sporočilo pesmi. Zato pesem v celoti še enkrat objavljamo in se avtorju opravičujemo. Uredništvo.*

Na tem sveti je res lepu,
ma taku ku je na Guori,
zravn Gorjanu ve malukdu.

Zdé, k'je cesta, telefon jn uada,
zdé tudi Guora nekam spada.

Lepu je gliedat tiste, k'so šli u svet,
kaku jšejo puot, de b nazaj pršli spet;
jn tud unajni člók po Guori jiše,
če je ki še kšna prazna hiše.
Naraj je tud nemu tle lepu -
ma de bi puole vsaj pestu, ku je blu...
De bi blu 'lepši', se neki igra -
ma taku ku Gorjan kamna skladat na zna;
rante dal je čez poti,
po kjirih smo včasih adn k drugmu šli.

Pogrešamo zdé tiste cajte,
k so ble ldi póhne bajte.
Vsi muli so u ani kambri spali,
tud tisti ta narbel tamali.
Pré ku so zvečer zaspali,
so še dógu klepetali.
Taprvu so nmal molili,
kokr so jih tastari učili;
puole so se spet smijali,
sam Buh vé, ké so si lagali.

Teh cajtu gvišnu na bo več nazaj,
televizija frdirbala je ta raj.
Tud tastari nemajo več cajta,
de bi bla mulu póhna bajta.
Jn strašnu redku se zgodi,
de imajo dva al pa tri.
Če bo šlu taku naprej,
bo žalostnu, de bo ojej.
Zmerm več rant bo čez poti,
po kirih so Gorjani adn k drugmu šli...

Ma se né res!

edmundu čibeju

SPOMENIK EDMUNDU ČIBEJU

Franc Černigoj

Že v letošnji velikonočni številki 'Gore' smo ob 50-letnici smrti objavili daljši spominski zapis o nadučitelju **Edmundu Čibeju**, ki je ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja poučeval na Dolu in je Goro s svojim delovanjem in osebnostjo odločilno zaznamoval. Ob tem zapisu smo napovedali, da bo Društvo Gora Edmundu Čibeju postavilo spominsko obeležje, doprnski kip, kasneje, verjetno ob kulturnem prazniku 2005, pa bomo izdali še Čibejevo kroniko in njegove druge spise in zapise.

Ideja, da na Predmeji postavimo obeležje Edmundu Čibeju, je že stara. Izvedljiva pa je postala, ko smo zvedeli, da je spomenik staroste primorskega učiteljstva iz srede 20. stoletja - doprnski kip iz brona, že narejen. Po naključju se je znašel v Domu starejših v Ajdovščini, kamor kakor da ni sodil. Kako je tja prišel in kdo je njegov avtor, smo zvedeli kasneje.

V knjigi 'Spomini in izkustva', avtor knjige je šolnik Hubert Močnik, lahko v zapisu o Edmundu Čibeju, preberemo tudi: »Lahko je zgled našemu učiteljstvu! Julij Lenščak mu je napravil doprnski kip; ulili ga bodo v Ljubljani in postavili na njegovi rojstni hiši pri Slokarjih!« (Glej časnik Gora, št. 21, str. 15!)

Ko sem to prebral, sem se vprašal: »Kdo je bil Julij Lenščak? Kdo mu je naročil, naj spomenik naredi? Kdaj in ob kateri priložnosti so ga nameravali odkriti na Čibejevi rojstni hiši?«

Anton Bavčar iz Ajdovščine, učitelj v pokoju, človek živega duha, dejaven od zgodnjega jutra do kasnega večera, se Julija Lenščaka takole spominja: »Julij je bil moj sošolec. Letnik 1932. Mlajši brat slikarja Iva Lenščaka ter nečak znamenitega slikarja Vena Pilona. Že otrok je kazal nadarjenost za umetnost, za slikarstvo in glasbo. Pesem, ki jo je le enkrat slišal, je znal zaigrati. Bil pa je zelo samosvoj. Držal se je bolj zase, njegov svet je bila glasba, izgubljal se je v risanju in celo kiparjenju. Kolikor je znano, je ostal za njim, poleg kipa Edmunda Čibeja, tudi kip ajdovskega nogometaša Roberta Komavlija. Sicer pa je delal kot pek v domači pekarni, v stavbi današnje Pilonove galerije.«

Na sliki: Lokacija, kjer bo postavljen kip

Obiskal sem tudi Antona Mihlja, ki je bil direktor Doma starejših občanov v Ajdovščini, ko je kip Čibeja tja tudi prišel. (Mimogrede naj povem, da je **Anton Mihelj** v letih 1957, 1958 ter 1959 poučeval na Gori: na Otlici šest mesecev, na Predmeji pa eno šolsko leto, in da je poučeval tudi avtorja tega zapisa, v 5. razredu. Prav v tistem šolskem letu so se na šoli na Predmeji zgodile korenite spremembe, katerih gonilna sila je bil prav učitelj Anton Mihelj, zato si zasluži, da ga v časniku 'Gora' obširneje predstavimo, kar se bo morda zgodilo v eni prihodnjih številčk. Zdaj naj povemo le to, da je prav on posekal zadnjo jablano, ki jo je

Na sliki: Po idejni zamisli Slavka Vidica je idejne skice za postavitev kipa izdelala Orjana Velikonja - Grbac iz podjetja VOI

na šolskem vrtu posadil še Edmund Čibej. Sam se stare in votle jablane še spominjam. Rasla je blizu ceste, dol proti štirni. Bila je, kot bi jo vzel iz pesmi: »...Stoji učilna zidana, pred njo je stara jablana; ta jablana je votel panj, sinička znese gnezdo vanj...«)

No, in nekdanji učitelj na Predmeji Anton Mihelj mi je povedal tole ...

»... Res je, avtor spomenika je Julij Lenščak. Ne vem, kdo in ob kateri priložnosti mu je naročil izdelavo kipa Edmunda Čibeja. Vem pa, da je Julij Lenščak pogosto prihajal v Dom za starejše občane v Ajdovščini, katerega direktor sem tisti čas bil. Takrat je bilo v Domu življenje! V oskrbi smo imeli Černata, glasbenika iz Lokavca, ki je igral na violino in bendžo na dva vrata. Še sam sem to glasbilo kdaj prijel v roke... Omenil sem, da je k nam rad zahajal tudi Julij Lenščak, ki pa je igral harmoniko. In bilo je veselo.

Kasneje mi je Lenščak ponudil, da Domu zapusti v bron ulito glavo Edmunda Čibeja. Seveda sem ponudbo sprejel. Zdaj pa slišim, da je spomenik našel pot na Goro, kamor tudi sodi. Vesel sem zaradi tega...«

V Društvu Gora smo se pogovarjali, kje naj bi spomenik stal. **Slavko Vidic** se je dogovoril z **Orjano Velikonja - Grbac** iz podjetja VOI, da pripravi nekaj predlogov, kam naj kip postavimo. Na Rupi seveda, na Predmeji, ob prostorih Društva Gora. Na osnovi teh predlogov smo se v upravnem odboru Društva odločili, da ga postavimo na privzdignjen prostor med baliniščem in zaletiščem skakalnic, od koder bo najbolj 'obvladoval' prostor.

Naj pripišem, da je Orjana Velikonja - Grbac, študije o kraju postavitve spomenika, naredila brezplačno.

Spomenik bomo odkrili 24. junija 2004, ob 18.30, na Rupih, na Predmeji. Na proslavi ob odkritju spomenika bodo poleg drugih sodelovali tudi učenci OŠ Otlica ter Društvo podeželskih žena Predmeja. Pridite tudi bralci časnika 'Gora'. Čimveč nas bo, bolj bo slovesno.

Napis na spomeniku:

EDMUND ČIBEJ
1861 - 1954

NADUČITELJ NA DOLU
OD 1884 DO 1913

SI V GORI OGENJ POISKAL,
V GORJANIH ISKRO UKRESAL.
RAZPIHAL ŽAR V NJIH OČEH,
PRIŽGAL KRESOVE NA VRHEH:
ZBUDI SE PLAMEN SPET IN SPET
IN SIJE Z GORE V ŠIRNI SVET!

V LETU 50-LETNICE UČENIKOVE SMRTI
HVALEŽNI GORJANI

pogovor

“PRI ODLOČITVAH JE POTREBNO BITI PREUDAREN IN UČINKOVIT”

Alenka Tratnik

Lepo je deliti priznanja in čestitke ljudem, ki si to zaslužijo. In mag. Stanislav Mikuž si jih zagotovo zasluži. Zato ni naključje niti presenečenje, da je Stanislav, po domače Slavko Pračkov, doma iz Gozda, letos prejel najvišje priznanje občine Ajdovščina, petomajsko priznanje. Ob njem so priznanja občine prejeli še Anton Tratnik, Boža Ferfolja in skupina Elvis Jackson.

Na sliki: Stanislav Mikuž
Foto: Dejan Simčič

Slavko, v imenu uredništva časopisa GORA in Društva GORA ti iskreno čestitam za najvišje priznanje občine Ajdovščina. Priznanje je zahvala občine Ajdovščina posameznikom, ki s svojim delom še posebej zaznamujejo življenje in razvoj v občini. Kako pa sam gledaš na to priznanje?

Najlepša hvala za čestitke. Moram priznati, da priznanja nisem pričakoval in me je novica o tem zelo presenetila. Kar nekaj časa sem potreboval, da sem zbral misli in razmislil, zakaj pravzaprav gre. Šele na sami proslavi in ob čestitkah ljudi, predvsem starejših občanov, ki me niso poznali, niti jaz njih ne, in ki poznajo pomen priznanj ajdovske občine in jih tudi zelo spoštujejo, sem se dejansko zavedel, kakšno težo ima to priznanje. Dobiti petomajsko priznanje je velika stvar. To priznanje dobi vsako leto en sam. Na samo priznanje sem seveda ponosen in ima zame zelo veliko težo.

Preudarnost, rzsodnost, prizadevnost. Zdi se, da je vsaka beseda, ki jo izrečeš, ob pravem času in na pravem mestu. Je to šola življenja?

Ja, vedno ni bilo tako. Predvsem v mladosti in tudi v prvih letih dela sem bil veliko bolj zaletav in sem vedno uveljavljal kako svojo teorijo, v katero sem verjel. Tako med študijem kot kasneje, v prvih letih dela, je bilo kar nekaj zanimivih situacij zaradi vztrajanja pri določenih stvareh. Zelo mlad sem prišel na vodstvena delovna mesta, kjer so posledice mojih odločitev morali prenašati tudi podrejeni sodelavci. Takrat sem se v nekaj letih močno obrusil in postal racionalen. Navadil sem se na to, da je potrebno biti pri odločitvah preudaren in predvsem učinkovit. Vidim cilj in ga moram doseči, velikokrat mimo svojih notranjih principov delovanja. Dokler posledice svojih odločitev nosiš sam, se lahko greš principe, ko pa si odgovoren za veliko ljudi, moraš ravnati drugače; pomembno je, kaj dosežeš za svoje ljudi. Mogoče je to tisto, kar me je naučilo tega, kar omenjaš v tem vprašanju.

Profesionalna pot te je doslej vodila na zelo različna področja. Prav nenavadno se zdi, da si se po koncu študija na fakulteti za elektrotehniko odločil za študij andragogike in pedagogike. Kako je prišlo do te odločitve?

Ne boš verjela, da me tega ni še nihče vprašal. Pa je res zanimivo, saj je med študijem elektrotehnike, ki izrazito temelji na odličnem znanju matematike in fizike in razumevanju njunih zakonitosti, in študijem pedagoških vsebin ogromna razlika. Iz sveta, kjer si moral razumeti in je bilo to dovolj, sem presedlal v svet, kjer si moral prebrati, si zapomniti pa še verjeti v to, kar si bral. Zame je bil to ogromen preskok. No, sedaj pa - zakaj. Ko sem končal srednjo šolo, sem se zelo želel vpisati na študij psihologije, to me je izjemno veselilo; prebral sem ogromno knjig s tega področja, tudi kasneje in tudi sedaj. Preprosto - bolj kot poznati elektromagnetna polja, me je zanimala človeška duša. Žal sem zaradi finančnih razlogov moral iti na študij elektrotehnike, saj sem za ta študij prejel visoko štipendijo, brez katere niti misliti ne bi mogel na to. Takoj po koncu študija sem po naključju pristal v šolstvu. Takoj sem izkoristil priložnost, da imam plačo, in se vpisal na andragogiko in pedagogiko; ta študij je bil prirejen za diplomante ostalih fakultet, ki poučujejo v šolah. Bilo je zelo zanimivo, veliko sem se naučil, ne samo za moje tedanje delo, temveč tudi za širše pojmovanje življenja. Imel sem odlične profesorje z veliko izkušnjami. Kot tehnik sem razširil svoje obzorje na humanistična področja.

Po praktičnih predavateljskih izkušnjah na Tehniškem šolskem centru v Novi Gorici si akademsko pot nadaljeval še s podiplomskim magistrskim študijem na ekonomski fakulteti, hkrati pa opravljal zelo zahtevno službo v carinski upravi. To je bil verjetno svojevrsten izziv?

To je bilo širjenje obzorja v tretjo smer. Spet so bili 'okovi' elektrotehnike preozki za razumevanje mojega dela. Že takoj po prihodu v carino sem spoznal, da je moje znanje preveč ozko usmerjeno.

Obiskoval sem šolo zunanje trgovine, kjer sem spoznal osnovne zakonitosti ekonomije, nato sem se odločil za resen študij na tretji stopnji ekonomske fakultete. Čeprav me je študij elektrotehnike zanimal in sem ga končal v rekordnem času, med prvimi v generaciji, me je vedno nekako vleklo ven iz tehnike. Takrat nadaljevanje tehničnega študija v ekonomijo ni bilo ravno običajno. Kolegi so se kar čudili taki izbiri. Študij je bil zanimiv, predavali so nam svetovno znani profesorji, nekaj tudi ameriških. Ta študij mi je dal resnično veliko znanja in mi odprl pogled v skrivnosti in zakonitosti ekonomije. Danes tudi slovenska podjetja vzpodbujajo svoje tehnične kadre, da nadgradijo svoja znanja na podiplomskem študiju s področja ekonomije in upravljanja sistemov. Zelo veliko mladih vodilnih kadrov v uspešnih slovenskih podjetjih ima tako kombinacijo izobrazbe. Način tehničnega razmišljanja ti daje ideje in zagon za doseganje konkretnih ciljev, poznavanje ekonomije in upravljanja pa ti pokaže, po kateri poti boš to dosegel.

V carinski službi si že skoraj dvajset let. Sam si bil priča številnim spremembam in izzivom, ki jih je vaši dejavnosti prinašal razvoj, pa tudi vsem političnim spremembam, ki so se zgodile v zadnjih dveh desetletjih. Kako gledaš zdaj na vse te procese?

Začel sem v takratni Zvezni carinski upravi v Beogradu, z osamosvojitvijo Slovenije nadaljeval v slovenski carinski službi, sedaj pa sem že v evropski carinski službi. Predvsem osamosvajanje carinske službe iz beograjskih okovov je bilo za nas izjemen podvig, ki je trajal skoraj leto pred osamosvojitvijo. Ti trenutki javnosti niso znani, saj se o tem ni pisalo. Sam sem v brošuri, ki je izšla znotraj službe, zbral kronologijo tedanjih dogodkov, toliko da ostane nekje zapisano. Trije sistemi torej. V vseh sistemih sem delal z velikim veseljem. Carina je zelo strokovna služba, njeno delovanje pa vpeto v številne mednarodne konvencije in predpise. Gledano sistemsko, imajo zelo podoben način dela vse carinske službe držav članic WTO. Veliko stvari je enotno urejenih v vseh državah. Razlike so bolj v izvajanju sistema. Slovenska carinska služba je na posodobitvi postopkov naredila ogromno. Svoje delovanje je popolnoma približala evropskim standardom, kar ne pomeni vedno izboljšanja stanja. Ni v Evropi vse dobro. Veliko stvari smo imeli v Sloveniji bolje urejenih.

Sedaj v Evropi delamo že en mesec. Vloga carinske službe, zlasti urada v Novi Gorici, je popolnoma drugačna, kot je bila do 30. aprila. To zahteva veliko truda in znanja, zaenkrat smo optimisti, da bomo tudi evropske izzive zmogli.

Po osamosvojitvi Slovenije si v dogajanju tudi sam aktivno sodeloval; s svojim znanjem si sooblikoval številne informacijske izboljšave pri samem poslovanju carinske službe, predvsem pri informatizaciji procesov in vzpostavitvi nadzora. Eden večjih projektov je bila verjetno tudi priprava na vstop Slovenije v EU. 'Navadni' državljani najbrž niti ne vemo, kaj vse to pomeni za vaše delo.

Res je, sem avtor velikega in zahtevnega dela informacijskega dela carinske službe, ki je deloval vse do vstopa Slovenije v EU, ko smo morali sprejeti evropske rešitve. Moje poznavanje informacijskih sistemov in odlično poznavanje carinskih postopkov v celoti mi je omogočilo delo na izjemno zahtevnem in odgovornem področju. V carini smo zlasti ponosni na informacijsko povezanost s podjetji. Največja slovenska podjetja so s carino povezana računalniško, tako da so vsi podatki samo elektronski. Velikim podjetjem to pomeni ogromne prihranke, tako neposredno denarne kot tudi časovne. Tudi v evropskem merilu je s tega zornega kota slovenska carina prav v vrhu, in na to smo zelo ponosni.

Projekt vstopa Slovenije v EU je seveda za carinsko službo zelo zahteven projekt, pri katerem smo sodelovali prav vsi. Sam sem bil v carinski službi odgovoren za uvedbo sistema Intrastat (statistika blagovne menjave med državami članicami EU). Projekt smo uspešno pripeljali do konca. Zajema izgradnjo celotnega sistema in povezavo 5500 slovenskih podjetij v sistem poročanja teh podatkov.

Na sliki: Na letošnji slavnostni seji ob občinskem prazniku

Foto: Ljubo Žgave

Spet smo uporabili ideje povezav podjetij in pomoči računalniške tehnologije. Imeli smo srečo, da smo se skupaj dobili res dobra ekipa in zgradili sistem, ki je bil v Luxemburgu, na predstavitvi, posebej izpostavljen in priporočen celo državam članicam, kot model, po katerem naj bi vse države gradile svoje sisteme.

Sam si prizadeven, natančen, vztrajen, nepopustljiv. Kaj pa pričakuješ od svojih sodelavcev?

Tu sem imel vedno srečo. Delal sem z ljudmi, ki radi delajo, in veliko smo naredili skupaj. Čeprav sem po naravi zelo zahteven do svojih sodelavcev in pričakujem od njih veliko, jim zaupam in delo vodim izrazito timsko. Ideje uresničujemo skupaj, se pogovarjamo in se veselimo uspehov. Človek kar verjeti ne more, koliko se lahko naredi v skupini, kjer je dovoljeno misliti s svojo glavo in v delo vgrajevati svoje ideje in svoje znanje. Pogosto se znajdem kot neke vrste kretničar, ki usmerja dobre ideje v prakso. Velikokrat imam nore ideje, ki pa jih skupaj s sodelavci skoraj vedno uresničimo.

Poleg običajnega dela svoje znanje in izkušnje deliš tudi kot predavatelj na fakulteti za upravo, če se ne motim. Prav tako pa si pogosto predavatelj na strokovnih srečanjih in seminarjih. Sam si nekje rekel, da rad opravljaš delo predavatelja. To je verjetno tudi svojevrsten izziv.

To delo je moj velik hobi. Zelo rad ga opravljam in več kot polovico dopusta porabim za predavanja. Res je velika sreča v življenju to, da je delo, ki ga opravljaš, hkrati tudi tvoj hobi. Predavam zelo različnim ljudem, od akademsko izobraženih pa do delavcev. Svoje slušatelje zelo spoštujem, spoštujem, kar vedo, in se od njih veliko naučim. Nikoli nisem nad njimi, ampak sem eden izmed njih. Vzpostavim vzdušje, v katerem skupaj iščemo rešitve za probleme. Na tem področju imam ogromno izkušenj; skupine, ki jim predavam, so velike v povprečju več kot 100, včasih jih pride tudi 600. Za uspešno

delo so potrebne izkušnje, odlično poznavanje področja, ki ga predavaš, in kot sem že rekel, spoštovanje slušateljev. V tem tako uživam, da sem po napornem štiriurnem predavanju prav prerojen, brez znakov kake utrujenosti. Največ predavam na ljubljanskem in štajerskem območju. Tu mi je s slušatelji tudi najlepše.

Iz izkušenj vem, da si pogosto še pozno v noč za računalnikom. Kaj pa prosti čas?

Ja, kaj bi delali, če ne bi bilo računalnikov. Imeli bi se lepo. A časi, ko si prišel domov ob treh in bil doma ali v bližnji gostilni s prijatelji, so zame že dolgo preteklost. Če hočem svoje delo in vse projekte, pri katerih sodelujem, izpeljati, moram veliko delati zvečer. Moj večerni urnik se skoraj redno konča okrog polnoči. Tudi vikendi in nedelje so redkokdaj 'prosti dnevi'. V juniju si želim vsaj nekaj miru in vsaj vikende popolnoma proste, da se malo naužijem zraka, da se zgubim malo v svojih hobijih. Upam, da mi bo uspelo, saj po napornih pripravah na EU res rabim malo časa samo zase.

Sam si tudi že od vsega začetka vpet v delovanje Društva GORA. Bil si pobudnik in koordinator številnih projektov, predsednik, zdaj si podpredsednik društva, v veliko pomoč pa si tudi novemu uredniškemu odboru pri izdaji našega časopisa GORA. Živiš na Gori, z Goro in za Goro. Kako Goro doživljaš ti?

Bil sem med desetimi zanesenjaki, ki so ustanovili društvo Gora. Iz društva je zraslo veliko več, kot smo na začetku pričakovali. Pri samem začetku in vzponu društva nisem sodeloval tako kot nekaj članov, ki so društvo dejansko popeljali tja, kjer je sedaj. Tega se zavedam in vem, da je bil bolj kot moj odločilen prispevek nekaterih drugih članov. Sam sem se vključil zelo intenzivno pri pripravi 400-letnice Gore, pri izdaji zbornika... Takrat je bilo res veliko dela, za društvo sem delal res non stop, pozabil na prosti čas, popustil v službi, opustil vse svoje aktivnosti, kar mi je kasneje povzročilo kar precej težav in stroškov. Takrat smo delali vsi, ideje so kar kipele, uresničevali smo jih kot za stavo. To je bil resnično naš skupen uspeh. Ponosen in vesel sem, da sem lahko doprinesel svoj kamenček v mozaiku tako uspelega projekta, ki bo zaznamoval Goro za precej več kot 400 nadaljnjih let. Mogoče bodo šele rodovi za nami znali ceniti to, kar je bilo takrat narejenega. Sedaj sem res podpredsednik, žal bolj na papirju kot zares. Ob prvi priložnosti, torej zelo kmalu, nameravam predlagati, da predam to obveznost komu drugemu. Mislim, da je prav, da pridejo na odgovorna mesta tudi drugi, ki bodo na stvari gledali drugače, vnesli nove ideje in predvsem svežino. Nikoli v svojem delovanju, ne v službi ne v društvih, nisem mislil, da je od mene kaj odvisnega. Vedno sem delal tako, da lahko brez mene stvari tečejo naprej popolnoma nemoteno, najraje vidim, da še bolje. Vsak ima svoje obdobje, mislim, da je moje bilo in ne bi mogel prispevati več tistega, kar bi mogel in želel. Enostavno zaspíš na lovorikah, kot bi rekli. To je velik problem ljudi, ki mislijo, da ne more svet brez njih. Poznam veliko takih primerov. Prepričan sem, da bo Društvo z novimi močmi uspešno še naprej.

Moja službena in moralna odgovornost za uspešno izvajanje projektov, ki smo jih v Novo Gorico dobili in s tem ohranili na našem območju veliko delovnih mest, je velika in mi ne bo dopuščala ne časa ne energije za delo izven ožjega kroga mojih službenih dejavnosti.

Kako pa ti vidiš Goro v prihodnosti?

Večkrat sam zase razmišljam, kakšno Goro bi pravzaprav rad. Ali Goro Gorjanov, kjer živimo resnično zelo kvalitetno življenje, ki nam ga zavidajo mnogi, ali Goro priložnosti, turizma, razcveta podjetništva. Mislim, da večina Gorjanov ceni življenje na Gori tako, kot je, in bi ga radi tako živeli še nekaj časa. Kako dolgo, je odvisno od marsičesa.

Gora ima s svojimi danostmi izjemne možnosti razvoja turizma posebne vrste. Za ta razvoj bi morali

najprej združiti interese in vzpostaviti zaupanje med vsemi prebivalci sosednjih planot, od trnovsko-banjške, prek Lokvi in vojskarske planote pa tja do Nanosa in Hrušice. To bi bila zaokrožena celota, ki bi lahko nudila potrebno celovito turistično ponudbo. Razvojne agencije bi morale pripraviti načrte celovite ponudbe vseh teh krajev, porazdelitve dejavnosti, jih predstaviti ljudem in vključiti v razvojne načrte občin in države. To je po moje edina možnost resnega razvoja. Drugo vprašanje pa je, ali si tega pravzaprav želimo, ali se hočemo odreči kvaliteti svojega življenja.

Za razvoj turizma so nujno potrebni domačini. Ti morajo biti nosilci dejavnosti. Poskusi razvoja turizma od drugod, brez aktivne podpore domačinov, so vnaprej obsojeni na stagniranje in propad. Osebnostno mislim, da klima na Gori še ni povsem zrela za kak opazen razvoj v smeri turizma. Po mojih ocenah in predvidevanjih gospodarskih tokov in upadanja delovnih mest zaradi globalizacije gospodarstva, ki bo počasi pričela prodirati tudi v Vipavsko dolino, bo prišlo do problema pomanjkanja delovnih mest v našem okolju v naslednjih 10-ih do 15-ih letih. Takrat bomo počasi pričeli razmišljati, kako bi lahko svoj kos kruha zaslužili z lastno iniciativo. Če bodo načrti pripravljeni, bo šlo. V sposobnost Gorjanov ne gre dvomiti. Kot bi rekel Franc, 'smo otroci burje in kamna', kar smo dokazali že večkrat v zgodovini. Prepričan sem, da bomo svoje mesto našli tudi v tem svetu, ki se nam bo odpiral v naslednjih desetletjih. Upanje zadnje umre, zato ga ohranimo in živimo dalje.

Najlepša hvala.

pogovor

Anton Tratnik - COLČAN PO RODU, DUŠI IN SRCU

Edo Pelicon

Na sliki: Anton Tratnik
Foto: Alenka Tratnik

Na Goro sta letos romali kar dve občinski nagradi, poleg Stanislava Mikuža je priznanje prejel tudi Anton Tratnik iz Žagoliča. V zadnjem desetletju je prav Anton Tratnik opravil eno pomembnejših nalog pri eni od največjih naložb v Občini Ajdovščina, vodovodu Gora. Ob pomembnem dogodku smo ga na pogovor povabili tudi v uredništvu časopisa GORA.

Anton Tratnik je, kot so ob podelitvi občinskega priznanja zapisali v uradni obrazložitvi, Colčan po rodu, po duši, po srcu. Že kot študent geodezije se je angažirano vključeval v življenje svojega kraja. V prazen prostor takratnega športnega življenja je z zavzetim in ustvarjalnim delom vnašal nove kvalitete. Kot rokometaš in športni delavec je veliko prispeval, da se je ime Col začelo pojavljati v številnih športnih člankih po Sloveniji. Dobri rezultati so ga gnali naprej - bil je zagnan pobudnik in odlična strokovna pomoč pri gradnji športnega parka Lipov gaj, z igriščem, baliniščem, restavrirano

kraško jamo, ... Sodeloval je pri načrtovanju in urejanju smučišča ter skakalnice v Hrušici. V devetdesetih se je aktivno vključil v delo sveta Krajevne skupnosti Col in sodeloval pri številnih projektih, ki so uspešno zaznamovali zadnje desetletje minulega stoletja. Kot član strokovnega odbora za gradnjo osnovne šole Col je z znanjem ponudil več smiselnih rešitev. Še posebej pomembna pa je njegova vloga pri gradnji vodovoda na Gori. Kot predsednik gradbenega odbora je celo desetletje vodil aktivnosti na tem področju. Njegovo strokovno znanje, iznajdljivost in komunikativnost so v mnogih primerih

ponudili odlične ideje in dobre rešitve, tako na tehničnem področju kot pri urejanju večkrat zelo zahtevnih odnosov med udeleženci projekta. Da je dober, zanesljiv sogovornik, govori tudi zgledno poklicno sodelovanje z oddelkom za prostorsko planiranje Občine Ajdovščina.

Anton Tratnik, rojen 1958, živi v Žagolihu, z ženo Marijo imata dve hčerki, Ano in Jernejo. Je direktor in eden od treh solastnikov podjetja Gromap d.o.o., ki ima sedež v Novi Gorici in izpostavo v Ajdovščini. Podjetje se ukvarja z geodetskimi storitvami in prostorsko informatiko, za ajdovsko občino pa izvaja naloge lokalne geodetske službe. Anton Tratnik je najprej končal srednjo geodetsko šolo in leta 1978 končal višješolski študij geodezije na FAGG, kasneje pa opravil še visoko strokovno šolo in pridobil naslov dipl. ing. geodezije.

Geodet je bila za tiste čase dokaj redek poklic, najbrž za Col nenavaden. Kako si zajadral vanj?

Postati geodet tedaj res ni bilo običajno, sam sem želel v gozdarsko šolo. Kes sem bil sorazmerno dober v šoli so mi sami gozdarji svetovali, naj grem za geodeta. Tako sem pristal na srednji šoli v Ljubljani, pa čeprav nisem imel prave predstave, kaj geodezija sploh je.

Si kdaj obžaloval to odločitev?

Ne, niti za hip se nisem pokesal, v poklicu mi ni bilo nikoli dolgčas. Delo je razgibano, strokovno, posebej zahtevno pa je, ker delam s strankami, ki so pogosto v zelo občutljivem položaju. Potrebna sta strpnost in pravi pristop, kjer pride do izraza tudi poznavanje psihologije, in seveda izkušnje. Osnova poklica so tehnika, matematika, upravni postopki. Vse to se prepleta. To malo drugačno znanje izkoristim tudi zunaj službe, kar se nenazadnje odraža tudi v priznanju.

Colčan po rodu, po duši, po srcu, piše v obrazložitvi...

Mislim, da so me s tem najbolj "zadeli". Moraš čutiti s krajem, moraš nekaj videti v tem, zadovoljstvo, da si nekaj koristnega opravil, da te ljudje tako tudi sprejemajo. Ne pričakuj pa koristi, zahvale. Osnova vsega prostovoljnega dela je zadovoljstvo z doseženim - če nekaj delaš, se trudiš, ti to priraste k srcu in mora prinesiti rezultate. Sam imam to srečo, da imam poklic rad, da se mi ne »traga« delati, recimo da imam še malo občutka za skupnost. Od tu do sodelovanja v raznih nalogah v krajevni skupnosti in širše ni več daleč. Seveda pri teh delih nisi nikoli sam, nagrado bi moral dobiti še marsikdo.

Začel si v rokometu.

Sodim v generacijo Trošta, Lebana, pokojnega Silva Tratnika in drugih, ki smo pod vodstvom učitelja in kasneje ravnatelja šole Vojka Stegovca začeli praktično iz nič. S športom se tedaj na Colu ni ukvarjal nihče, poznali smo pač samo igro 'med dvema ognjema'. Začeli smo urejati primerne površine. Najprej smo imeli igrišče pod šolo, pokrito z lešnato podlago, pozneje asfaltirano. Gradnja sedanjega igrišča »Lipov gaj« mi je še danes nekako najbolj pri srcu. Kaj vse smo, mulci, čarali, brez denarja, brez vsega, da smo speljali prvo takšno naložbo. Izkoristili smo vse, kar je po Colu lezlo in šlo, da nam je pomagalo. Priskočila je tudi vojska. Najbrž je tudi ta navezanost na igrišče pripomogla, da smo s klubom dosegali dobre rezultate, sam sicer nisem posebno dober športnik, prišli smo v ligo, kjer je danes Ajdovščina, mladinci so bili celo četrti v Sloveniji. Za Celjem, Ljubljano in Slovenj Gradcem, če se ne motim.. Hitremu vzponu je počasi sledil padec, no danes imamo spet tri obetavne generacije. Na igrišču videvam približno 30 otrok, naš trud torej le ni bil zaman.

Rokometnemu igrišču je sledilo balinišče.

Rokomet smo nadgradili z balinanjem. Ustanovljen je bil klub. Tu je bil bil glavni pokojni Silvo Tratnik. Sam sem glede na poklic nekaj več vedel o gradnji in sem znanje in poznanstva izkoristil tako, da smo gradnjo peljali z najmanj možnimi papirji in denarjem. Klub je potem nekaj časa zelo dobro delal.

Pri urejanju športnega parka ste naleteli tudi na kraško jamo.

Jama je s svojo slikovito obliko in hladom lepo dopolnila podobo Lipovega gaja, ki je bil v nekem obdobju center dogajanja. To naravno znamenitost je obiskalo že veliko znanih Slovencev. Mladi se še vedno radi zbirajo ob jami, le kletarja ni več pravega. S ponovno ureditvijo igrišča in okolice ima ta predel Cola lepe možnosti, da spet zaživi.

Tudi pri smučariji v Hrušici si bil zraven. Si morda tudi skakal?

Smučal sem, skakal pa ne. Pomagal sem pri meritvah in izdelavi dokumentacije ter z izkušnjami pri ustanavljanju kluba. Ivan Rupnik je s podkrajskimi zanesenjaki opravil veliko delo na skakalnici in na smučišču. Izkoristili smo tudi prisotnost graditeljev plinovoda. Morda se tudi tam obetajo stari dobri časi, posebej kar se skakanja tiče.

Logično nadaljevanje je bilo potem delo v Krajevni skupnosti Col.

Col je majhen kraj in nas je, kolikor nas je, in vsi smo povsod. Povsod isti obrazi. Pri pevcih, gasilcih, lovu... Pri petju mene sicer ni, če bi imel posluh, bi najbrž bil tudi tam. Mislim, da sem bil v svetu KS polnih 16 let, vedno aktiven, ne sicer kot predsednik, ampak drugače. Sam se nerad izpostavljam, tak način dela mi pač bolj ustreza. Ivan Škvarč, Silvester Peljhan, Silvo Praček, dr. Franc Koren so predsedniki, s katerimi sem sodeloval. Najbolj aktivni smo bili v času predsednikovanja Sivestra Peljhana, ko smo izpeljali nekaj velikih projektov. Telefonijo smo uvedli hitro in poceni, asfalt smo pripeljali na vsako dvorišče. Cesto za Križno Goro smo v glavnem asfaltirali z denarjem iz republiške demografije, ker na občini še niso uspeli pripraviti projektov, s katerimi bi kandidirali. Oporo smo imeli v samoprispevku, toda referendumu so na Colu vedno uspeli prav zaradi tega, ker smo imeli krajanom kaj pokazati. Menim, da so bili odločilni dobra organiziranost krajevnih skupnosti, strokoven pristop in ustrezna porazdelitev nalog. Takrat nam prostovoljcev za delo ni manjkalo. Danes je drugače. Recimo, da so drugi časi, ali pa smo mi postali samozadostni, ko ne potrebujemo pomoči sosedov in jo tudi ne vračamo... Hkrati z drugimi obveznostmi smo se trudili tudi za novo šolo. Žal smo v nekem obdobju »izviseli«. Ko naj bi prišla na vrsto, so ukinili občinski samoprispevek, pa sise... Danes, v drugačnih časih, smo dočakali šolo, telovadnico, in če se komu zdi, da smo dobili preveč, mora vedeti, da je to dolg za nazaj. Na Col dolga leta ni prišlo nič, ali pa zelo malo.

Tudi pri šoli si bil v gradbenem odboru...

Zgodba o šoli ima sivo brado, posebno pri iskanju lokacije je bilo veliko zapletov. V odboru smo bili zelo enotni. Z argumenti smo poskušali biti v pomoč in ustrezen sogovornik investitorju - občini in projektantu. Morda smo bili tudi nerazumljeni. Upam si trditi, da smo na zadevo gledali bistveno bolj široko, saj smo poznali zgodovino dogajanja okrog šole in se zavedali posledic, ki jih bi prineslo morebitno odlaganje gradnje.

Vodovod Gora je posebna zgodba. Ste kdaj v preteklosti pomislili, da boste pili Skukavo vodo?

Tega dolgo nismo mogli verjeti. Bila je preveč oddaljena in glede na izkušnje s pritokom denarja na Goro, skoraj nedosegljiva. Od leta 1986 naprej se je govorilo, da so študije pokazale na najboljšo in najcenejšo rešitev, to je črpanje vode na Predmejo iz izvira Skuk. »Zrastel« je projekt vodooskrbe, ki smo ga poimenovali Vodovod Gora. V letu 1992 smo se v skupni želji, da damo zagon temu projektu, organizirali v gradbeni odbor. Gonilna sila Albin Krapež je okrog sebe zbral zavzeto ekipo. K dogovoru so pristopile vse krajevne skupnosti in enotno, po dogovorjenih načelih, sodelovale s krajani, občino in investitorjem. Ta enoten nastop, to spoznanje, da zmoremo nekaj več, če smo složni, je ena večjih pridobitev tega projekta. Pomembno je tudi spoznanje, da se je vsaj v prvi fazi načrtovanja in usmerjanja potrebno opreti na domače ljudi, na domače znanje.

Težav ni bilo malo. V prvih letih smo aktivnosti nekako sami usmerjali, do leta 1997, ko se je investicija s sprejetjem investicijskega programa, ki smo ga sami pripravili, končno postavila v normalne okvire. Takrat je investicijo vzela za svojo lokalna skupnost. Iz proračuna so odtlej namenjali redna sredstva. V gradbenem odboru smo bili neke vrste varovalka, da investicija zaradi nedorečenih odnosov med Goriškimi vodovodi in občino ne bi zastala. Vodilo nas je načelo, da delamo toliko, kot so takratne razmere dopuščale. Veliko je bilo dogovarjanj, iskanja možnosti sofinanciranja iz različnih državnih skladov, veliko je bilo usklajevanj projektov. S projektno dokumentacijo je bil vedno "križ". Vedno se je zamujalo. Na koncu, ko bi lahko v investicijo v okviru programa ISPA prijaviли še nadaljevanje vodovoda proti Malemu Polju in Avžlaku, ni bilo projektov. To ostaja dolg skupnosti do teh ljudi. Usklajevanje znotraj gradbenega odbora ni bilo vedno enostavno. Razhajali smo se predvsem v pogledu na prednostne vidike gradnje. Uskladiti smo se morali tudi v določitvi obveznosti krajanov za posamezni priključek. Finančni načrt je zahteval velik prispevek, ki znaša danes okrog 460.000 tolarjev in predstavlja v celotni investiciji 200 milijonov tolarjev ali približno 15 odstotkov. To ni zanemarljiv podatek, še posebej, če ga primerjamo s podatkom o prispevku Evrope, ki znaša 277 milijonov tolarjev ali 20 odstotkov? Takega vložka po priključku najbrž ni plačal še nihče v Sloveniji.

Gradbeni odbor je bil tudi vmesni člen pri odnosih med krajani in investitorjem, posebej pri uveljavljanju različnih zahtevkov. Gorjani smo glede tega res potrpežljivi in strpen »narod«.

V zadnjih letih se odbor ni več aktivno vključeval v gradnjo. Krajevne skupnosti so spremljale potek in reševale sprotne probleme pri vključevanju posameznikov. Ena od prelomnih odločitev pa je bila ta, da se pristopi k pripravi dokumentacije za črpanje sredstev iz evropskega sklada ISPA. Veliko zaslug za to ima Marko Slokar. Tudi občina je zgledno skrbela nad dokumentacijo in pozneje nad izvedbo. Denar je res prišel, skoraj ne morem verjeti, da smo skoraj na koncu. Podatek, da se je zgradilo 65 kilometrov vodovoda, je tudi za slovenske razmere neverjeten. Kaj to pomeni za vse tri vasi, naj povedo drugi, svoje bo prinesel čas. Ti kraji imajo zdaj vse pogoje za razvoj, posebej v turizmu. Ali pa si ga sploh želimo? Gradbeni odbor je končal s svojim delom in upam, da me bodo zdaj razrešili. Zahvalil bi se vsem, ki so kakorkoli sodelovali. Zame je bila to ena šola več.

...morda pa se boš moral razrešiti sam. Še enkrat čestitke za priznanje in najlepša hvala za pogovor.

MENJALNICA • BORZNO POSREDOVANJE TRAFIKA - TRGOVINA

Zvonka

- odkup in prodaja delnic podjetij in PID-ov
- pripravljajte se, da je pri ZVONKI postopek najhitrejši in najugodnejši
- sočasno lahko izbirate med bogato ponudbo usnjenih izdelkov
- PRI ZVONKI DOBITE ČASOPIS GORA IN ZBORNIK MATI GORA

Goriška cesta 23 • C2, Ajdovščina, tel.: (05)36-89-077

BAR NA OTLICI

BRUNA LIKAR s.p.

tel.: (05)36-49-616

PRI BRUNI DOBITE ČASOPIS GORA IN VODNIK POT PO DOLU GOR IN DOL

spomini

MOJE OTROŠTVO IN KOZA BELKA

Andrej Bolčina - Zahribarski

Na Otlici, Zahribom, pri Strletu se je tudi reklo, smo redili koze. Včasih sta bili pri hiši dve, največkrat pa samo ena, ker je bilo doma premalo sena, pa tudi paše je zmanjkovalo. Kozje mleko je vsaj malo popestrilo našo prehrano in tudi ječmenova kava ni bila tako sajasto črna, kadar smo vanjo zlili latvico kozjega mleka.

Mlečne in druge dobrrote od koz so bile v glavnem na voljo in v korist vsem v številni družini Zahribom. A skrb za živali, molža, paša, čiščenje štale in druga opravila za preživetje drobnice so v glavnem 'padla' na moja otroška ramena. Tega dela se nisem branil, ravno nasprotno, z veseljem sem ga opravljal. Vsa opravila sem prepletal z otroško igro in vse skupaj tudi razumel kot igro.

Na paši je bilo vse podrejeno igri in veselju ter spoznavanju naravnih zakonitosti, ki sem jih s svojo otroško logiko shranjeval v spomin. Tudi molžo sem zaznal kot pretakanje življenjske energije, iz enega organizma v drugega. Saj sem vedel, da bo namolženo mleko zvečer s polento napolnilo moj lačni želodec in mi vrnilo čez dan potrošene moči.

Bili pa so tudi križi in težave, zlasti na paši. Živali so našo otroško igro razumele po svoje in se temu primerno obnašale..

Spominjam se, da je naša Belka ob neki priložnosti odšla na boljšo pašo, na sosedov vrtiček. Ne z besedo ne z drugimi ukrepi ji nisem mogel preprečiti ali dopovedati, da sosedove vrtnine niso na njenem jedilnem listu. Jaz sem to hitro dojel, ker so se sosedje pritoževali, koza pa ni ločila med 'našim' in 'vašim', temveč samo med 'dobrim' in 'slabšim'. Zato sem bil prisiljen uporabljati ostrejša prisilna sredstva, da bi Belko spravil k pameti. Z vrta sem jo vlekel za uho, a se je na vse pretege upirala. To pa je imelo za posledico poškodbo hrustanca in uho se ji je povесilo navzdol, ji hudo oteklo in otrdelo.

Ves čas, ki ga je Belka še preživela z nami, me je s svojim navzdol obešenim ušesom opominjala, da sem grdo ravnal z njo.

Doma, Zahribom, je bilo le malo zemlje. Zato tudi sena in paše ni bilo dovolj. Na Molkovem hribu smo pasli le občasno. S kozami sem pretežni del pašnega obdobja preživel v Rebri.

Nekega dne se je naša Belka v Rebri že dopoldan izgubila. Tudi drugi pastirji niso nič vedeli o njej. Šele pozno zvečer se je oglasila, ker jo je tiščalo mleko in bi bilo treba domov, v štalco. Njeno meketanje sem zaslišal v steni, na ozki polici, porasli s sočno travo. Sočna paša jo je zvabila v past, vrnitve brez pomoči ni bilo. Z očetom Janezom sva jo s pomočjo vrvi rešila iz stene, še pred nočjo. Doma sva ji postregla s svežo vodo iz štirne, kar v kotličku za polento, da se je odžejala, in za posladek pojedla še skorjo z dna kotlička.

Življenje naše Belke se je nadaljevalo tudi skozi vojne vihre druge svetovne vojne, ko je njeno mleko veliko pomenilo za prehrano naše družine. Končno pa je tudi sama postala 'žrtev vojne'.

Božično-novoletni prazniki 1944 so minevali v hudi pobesnelosti tujih soldatesk. Nihče ni bil varen, niti v lastnem domu ne. Zato smo se z očetom in še nekaterimi vaščani umaknili v Reber in si Pod strešno uredili začasno bivališče. Čez dan smo mirovali v ozadju kamnite votline, zvečer pa so nam svojci prinesli hrano in novice, kaj se dogaja v vasi. To so bili časi, ko je primanjkovalo tudi osnovnih živil. Zato se je nekega dne, okoli božiča je bilo, na jedilnem listu Pod strešno znašlo tudi kozje meso.

Sam ga nisem jedel. Deloma zato, ker kozjega mesa ne maram, največ pa zaradi spoštovanja do koze Belke. Nihče mi ni povedal, da je to meso naše Belke, vseeno sem to dobro vedel. Tako je koza Belka poslednjič nahranila našo družino in še nekaj sosedov.

Danes, po šestdesetih letih, se spominjam tega z grenkobo v srcu.

Če se prav spomnim, je tudi naša druga koza, Rjavka smo jo klicali, končala kot 'vojna žrtev'. Zaradi pomanjkanja krme smo jo prodali v Čohuco na Otlici. Tam je med vojno končala v goreči hiši.

Ker sem kot otrok na paši v Rebri doživel marsikaj lepega, se rad vračam na te poti. Vsaj enkrat na leto peš premerim pot od Hublja, čez Podguro na Vrh, h kapelici in nato domov, Zahrib. Danes je to shojena, rekreacijska pot, 'trim steza', kakor se moderno pravi. Meni pomeni veliko več. Je neke vrste 'božja pot', in dokler mi bo sapa dopuščala in me bodo noge ubogale v teh strminah, se bom vračal v Reber. Ne samo zaradi telesnega zdravja, temveč tudi za svojo dušo.

Zadnja leta sem pešačil v Reber s prijatelji in znanci, pa tudi svoje otroke sem vodil s seboj. Lepo je hoditi v družbi s prijatelji, jim pripovedovati svoja otroška doživetja in 'v živo' pokazati tudi drugim takratno trpljenje Gorjanov. Še bolj pa me privlači mir in spokojnost, kajti v meni vsak korak po rebri sproži neko pobožnost. Rad hodim počasi, poslušam in se razgledujem. Vidim vsak šop trave, ki so ga nekoč pomulile koze, slišim ropot padajočega kamna, sproženega izpod njihovih parkljev. In tudi na vseh počivališčih se ustavim, da bi naslonil nahrbtnik in zajel sapo, kakor takrat, ko so bili naši nahrbtniki polni in so naramnice rezale v ramena pod težo koruznega zdroba in moke za polento, pašte in riža za mineštro.

V Ključu se ozrem proti Vrh, na rob pod Molkovim kalom, kjer je nekoč na ozki polici stala naša Belka in me s povešenim ušesom prosila, naj ji pomagam v svobodo. Tudi moj oče Janez je tam in vleče ubogo žival nazaj v prostost.

In še to, v razmislek, spoštovani Gorjani!

VZEMITE SI ČAS
IN HODITE PO REBRI,
DOKLER JE ŠE ČAS.

TUDI NAS VZEL BO ČAS,
TA ČAS BO VSAK ČAS.

spomini

SREČANJE Z BELOGARDISTI

Danica Simčič, roj. Žonta - Koreninska

Poleti 1944 je bilo treba z Gore zopet v Deželo.

Bilo je krasno poletno jutro. Ubrala sem jo mimo Kapelice, po bližnjici do Korita, nato pa kar po cesti proti Slokarjem. Bila sem prepričana, da bolj kot se skrivaš, bolj si sumljiv. Toda pod Joškovo štalco, na najbolj ostrem ovinku, sem se srečala iz oči v oči z belogardisti. Da bi poskušala zbežati, ni imelo smisla, saj bi me že po prvem koraku pokosili njihovi rafali. Ostala sem popolnoma mirna, ko so me ustavili. Najprej so me pretipali, če imam kaj pri sebi, pa niso bili preveč pozorni in niso našli nič. Nato so me začeli spraševati, če sem s Predmeje in če poznam Danico Žonta. Na vse sem odgovorila pritrdilno. Potem so me vprašali, če stanuje doma, jaz pa sem jim odvrnila, da sicer pride večkrat, vendar se doma ne zadržuje. Zanimalo jih je, kdaj je bila zadnjič doma in kam je odšla. Povedala sem jim, da sem jo videla prejšnji večer, da pa nikoli ne pove, kam gre. Bili so zadovoljni z mojimi odgovori in so me spustili naprej.

Pri Slokarjih je bilo vse polno žensk - begunk na cesti, med njimi je bila tudi Francka Pergarska. Stopila je k meni in mi rekla: "Otrok božji, kam pa greš? Ni prav dolgo, ko so bili belogardisti tukaj in so spraševali po tebi." - "Ja vem, saj so tudi mene spraševali, če se poznam," sem ji odvrnila.

franc krapež

Msgr. FRANC KRAPEŽ

Jožica Krapež

V sivem jesenskem dnevu 23. oktobra 2003 so se po Krasu in na Otlici oglasili cerkveni zvonovi z znano melodijo, ki so Kraševcem in Gorjanom naznanili, da je v šempetrskem duhovniškem domu po daljši bolezni v 84. letu doživel msgr. Franc Krapež in se v 60. letu plemenitega duhovniškega poslanstva že v svoji oporoki priporočil svojemu Gospodarju: "Bog naj bo milostljiv meni, ubogemu grešniku!"

Franc Krapež se je rodil 12. februarja 1920 na Otlici, očetu Antonu in materi Ihanci. Bil je najstarejši - prvi od enajstih otrok. Dobro si je zapolnil starega očeta in strica Franca, 100-odstotnega invalida, ki je njemu in sestri Ivanki finančno pripomogel pri šolanju v Gorici.

Kot vsi "gorski" otroci je tudi Franc v mladosti pasel domačo živino in pomagal očetu. Zgodaj je občutil vso materialno skromnost gorske družine, a izredno srečo ob ljubeči skrbi staršev za otroke, ki jih je duhovno bogatila

in vtisnila nepozabni spomin na otroštvo, zato je vedno rad prihajal domov.

Bil je bister in marljiv že v osnovni šoli, zato je učitelj priporočil staršem, da bi šel Franc študirat, kar je bila tudi njihova želja, in se je že kot mlad fant kmalu odločil za duhovnika. Z očetom Tonetom je dvanajstletni fantič odšel peš po strmi Rebri v Ajdovščino in naprej z vlakom do Gorice, ko je 1932. leta vstopil v goriško Alojzijevejšče. Predno se je lahko vpisal v malo semenišče, je moral eno šolsko leto obiskovati posebni pripravljalni letnik, kjer so se morali dijaki, ki so doma govorili slovensko, najprej izpopolniti v italijanskem jeziku, da bi pozneje lahko sledili pouku v italijanski gimnaziji, ki je trajala osem let. Zelo težko je bilo, ker je bila zelo visoka šolnina, pa še lačni so bili velikokrat. Najtežje pa je bilo za slovenske dijake, ker se je vedno ostreje uveljavljal fašizem in so bili stalno zapostavljeni, čeprav so bili zelo uspešni in so dobro obvladali italijanščino. Mnogi slovenski dijaki so se pismeno celo bolje izražali kot marsikateri Italijani.

Franc je zelo rad bral (slovenščine se je učil le v prvem in drugem razredu osnovne šole) in je dobival zelo dobre ocene za svoje spise. Posebnega šolskega literarnega glasila niso imeli v gimnaziji. Sami slovenski dijaki so ustanovili društvo METLA, v šestem razredu gimnazije. Glavna naloga je bila, da so skrbeli za ČISTOST SLOVENSKEGA JEZIKA v medsebojnih pogovorih, da bi "pometli" tujke iz vsakdanjih pogovorov, predvsem italijanizme. Pisali so tudi razne članke in pesmi. Delovali so dobesedno v ilegali, v "trojkah", ki so se menjavale vsak dan. Tisti, ki je naredil prekršek, je bil kaznovan z denarnim prispevkom (nekaj "čintežmov") v skupno blagajno. Vodstvo semenišča jih je odkrilo in pri Francu so našli celo blok z zapiski in nekaj pesmimi. Zahtevali so izključitev za večino slovenskih dijakov, kajti na šoli so že prevladovali italijanski profesorji in ravnatelj, ki niso bili nič prijazni do slovenskih fantov. Dosegli so, da je bil tudi Franc izključen za eno šolsko leto. Takrat v Gorici ni bilo več knezoškofa dr. Frančiška Borgia Sedeja, ki se je dobro zavedal svoje moči znotraj cerkvenih ustanov in narodnoobrambnega pomena katoliške cerkve ter njenih pobud za ves slovenski narod, čeprav je bil tudi sam večkrat oviran in celo ogrožen. Novi, celo ponavadi dobrodušni škof Giovanni Sirotti, je dijakom ostro zavrnil prošnje. Franc je moral zapustiti Gorico in hudo potrpeti je odšel domov na Goro. Ves čas je skrbno prebiral tudi slovenske knjige, ki jih doma ni manjkalo, saj so redno prihajale iz Ljubljane, od koder jih je pošiljal očetov brat dr. Josip Krapež, advokat, ki je takoj po koncu prve svetovne vojne emigriral v Jugoslavijo, skupaj z bratom Avgustom Krapežem, poznejšim oficirjem jug. kraljeve vojske v Skopju in Sarajevu. Na srečo so slovenski duhovniki in politiki v Gorici premogli toliko moči, da so posredovali za ponovni vpis izključenih dijakov in pritiskali tudi na škofa, da so bili dijaki ponovno sprejeti. Presrečen se je vrnil v Gorico in opravil vse izpite za izgubljeni letnik, čeprav ni bil v šoli od božičnih počitnic do konca šolskega leta. Doma ni imel nobenih zapiskov in ne šolskih knjig. K sreči so takrat zamenjali ravnatelja, kar mu je zelo prav prišlo. Ob priliki mu je novi ravnatelj dejal, da se je zanj zavzemal že ob njegovi izključitvi, a ni uspel. Pohvalil je celo njegove pesmi. Na raznih akademijah v bogoslovju je prebiral pesmi celo v latinščini, ki jo je kar dobro obvladal, in mu je pozneje veliko pomagala do logičnega mišljenja, pri učenju drugih jezikov (francoščine, grščine) in pri bogoslužju. Grščino je precej pozabil, v latinščini pa so tudi slovenski duhovniki maševali vse do koncila, ko so se v cerkvi obrnili k vernikom v materinem - slovenskem jeziku.

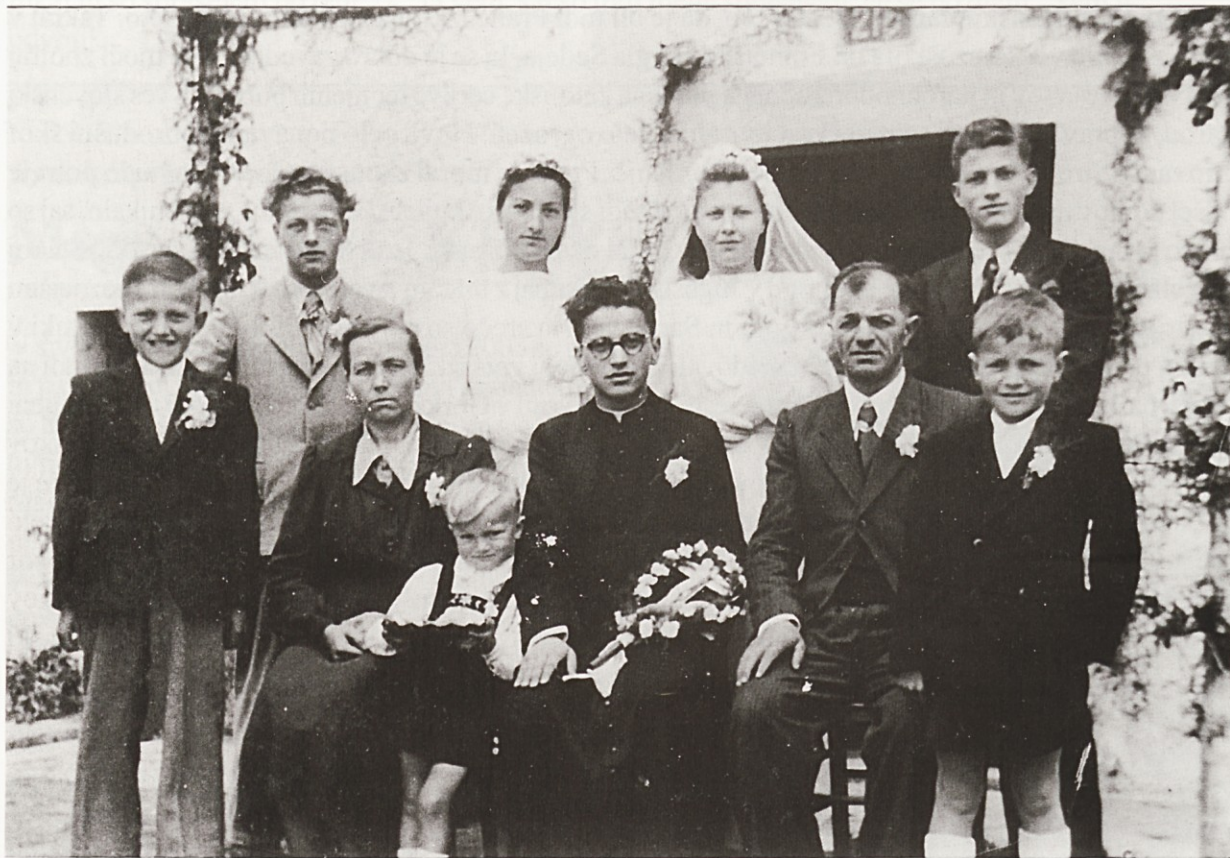
Zelo rad je bral slovenske leposlovne knjige in revije, od prve do zadnje strani, posebno DOM IN SVET, LJUBLJANSKI ZVON, GLASNIK, zbirke Mohorjeve družbe in drugo. Tako si je bogatil govorne sposobnosti in poglobljal doživljanje umetnosti. Posvečal se je tudi glasbi in stric Franc mu je med študijem kupil celo klavir, ki je bil takrat verjetno edini na Gori. Pozneje so ga imeli v glasbeni šoli v Ajdovščini.

Iz svojih dijaških let in bogoslovja se je rad hvaležno spominjal svojih vzgojiteljev in profesorjev, g. Leopolda Cigoja in g. podravnatelja Velikega semenišča dr. Iva Juvančiča, ki je imel velik narodno-

vzpodbudni vpliv na dijake, jim veliko pomagal in skrbel za posredovanje slovenske književnosti in kulture tudi italijanskim dijakom. Dobro se je zavedal, da je ostala cerkev edina oaza slovenske besede sredi fašističnega terorja. S slovenskimi dijaki pa je imel stalne stike tudi pisatelj France Bevk (Kaplan Martin Čedermac, 1938), kromberški župnik Vinko Vodopivec, vzgledovali pa so se dijaki tudi po Ivanu Trinku - Zamejskemu.

Franc se je zelo rad spominjal in pripomogel, da so se ob raznih priložnostih srečevali nekdanji sošolci in duhovniki iz sosednjih župnij, nadvse hvaležen pa je bil za obiske in zaupanja, ki sta mu jih izkazovala g. škofa dr. Janez Jenko in msgr. Metod Pirih.

Po dvanajstih letih študija je bil Franc Krapež 3. junija 1944 v Gorici posvečen v duhovnika, 8. junija, na praznik sv. rešnjega telesa pa je kot novomašnik maševal v svoji rojstni vasi na Otlici. Med vojno je bilo veliko pomanjkanja in nevarnosti, ker je bila takrat Gora stalno izpostavljena nemškim napadom. Nihče od sošolcev ni upal priti na novo mašo, celo tedanji otlški župnik Bine je bil zdoma. Za pridigo je bil naprošen starejši rojak, duhovnik g. Anton Krapež, župnik v Batujah, a ni upal na Goro. G. Stanko Premrl, župnik iz Bukovice, je zbral veliko poguma in pridigal na novi maši. Novomašnik Franc se je iz Gorice domov pripeljal s pomočjo sestre Marije, ki je v Lokavcu najela voznika s konjsko vprego, da je lahko pravočasno prišel in pripeljal domov vso svojo prtljago. Tudi vreme je bilo neusmiljeno. S sprevodom od doma do cerkve je bilo treba počakati, da se je neurje umirilo. Prišlo je veliko vaščanov, sorodnikov in pridružila se je celo četa partizanov. Njihov komandir je poskrbel za meso (celo stegno) in partizani so s Predmeje pripeljali ogromne smreke za slavoloke.

Na sliki: Franc Krapež - novomašnik, Foto: Arhiv Jožice Krapež

Po novi maši je bil novomašnik Franc nekaj dni doma in že prvi teden je opravil pogrebni obred za padle domačine in partizane ob požigu hiše Pri Mihelu na Kovku. Goriški škof mu je takoj namenil župnijo svetega Jakoba na Velikem Dolu, pozneje še Gabrovico na Krasu in Gorjansko. Hitro se je vživel med Kraševci in oni z njim. Kar precej velike razdalje med cerkvami je po makadamskih cestah

premagoval najprej s kolesom, z motorji (TMZ, GUZZI) in končno z avtomobili, ki so bili varnejši od motorja. Z motorjem je prestal precej hudo prometno nesrečo pri Vipavi. Oddaljene zaselke in vasi je ob nedeljah obiskoval, kjer je imel celo po tri maše, med tednom pa ostale obveznosti v Sežani, Kopru in Gorici. Vrsto let mu je skrbno gospodinjila sestra Marija (por. Perčič), več kot 30 let pa Lojzka Kavčič iz Zavrata. Ves čas je užival zaupanje in pomoč svojih župljanov, posebno zadnja leta bivanja v Komnu, saj je zgledno sodeloval tudi s šolo in občino. Izredno spoštovanje je čutil do svojega predhodnika v Komnu, do pokojnega dekana g. Viktorja Kosa. Postala sta zelo dobra prijatelja in sedaj počivata v neposredni bližini, na komenskem pokopališču.

Postati mlad duhovnik v povojnih letih ni bilo lahko. Nova oblast je bila nezaupljiva, ker se ni vključil v Ciril-Methodijsko društvo in ga je na različne načine ovirala. Nikoli ni klonil! Zaupal je v božjo previdnost in v dobre ljudi, kar mu je vlivalo nove moči, in zaradi česar se je tudi odločil za duhovniški poklic.

Njegove izrazne sposobnosti, govorne in pisne, so kmalu spoznali njegovi predstojniki in mu zaupali, da je sodeloval v skupini duhovnikov za pripravo misijonov. Najmanj 50 jih je pripravil in na njih pridigoval na Primorskem, v zamejstvu na Tržaškem in v Gorici, na Gorenjskem, v Ljubljani in drugod. Povsod so bile cerkve nabito polne, ker se je s svojim prijaznim nagovorom in s skrbno pripravljenimi pridigami znal približati vernikom. Po letu 1960 je začel pripravljati in pisati osnutke za nedeljske in praznične pridige. Več kot 60 jih je bilo za celo leto in za celo Slovenijo. To so bile teme iz Sv. pisma in Evangelijev, z idejami, kako potem pridige nadgraditi. Priročnik je bil namenjen duhovnikom, da jim je olajšal delo. Sam pa je vedno pridigoval "na pamet".

Celih 20 let je bil svetovalec g. škofa dr. Janeza Jenka. Po odhodu dekana, g. Viktorja Kosa, ob upokojitvi in selitvi v Šempeter, je g. Franc 1971. leta postal komenski dekan vse do leta 2000, ko se je tudi sam odselil v Šempeter, v duhovniški dom, v oskrbo nadvse skrbnih, prijaznih in srčno dobrih Marijinih sester, Katarine, Imakulate in Sonje, kjer je bil deležen številnih obiskov.

G. škof, dr. Janez Jenko, je posredoval in ga priporočil papežu, ki ga je 1977. leta odlikoval z nazivom MONSIGNOR, čeprav se z rdečim pasom in gumbi ni nikoli posebno postavljaj, ampak je naziv sprejel osebno, kot izjemno duhovno čast.

Po Krasu je veliko "zidal". Vodil je popravila in gradnje številnih cerkva (Gorjansko, Komen, Škrbina, itd.) in spremljajočih objektov. Med bivanjem na Velikem Dolu je prevzel veliko odgovornost za zidavo župnišča v Komnu, kajti prejšnje je bilo 1944. leta, poleg vseh hiš požgano, prav tako velika farna cerkev. Za zadnjo večjo obnovo je poskrbel na cerkvi v Svetem in na božjepotni cerkvi Marije Device v Obršljanu, znani po posebni arhitekturi. Obnova je veljala skoraj 10 milijonov tolarjev; veliko posluha za kulturne namene je imel tudi novogoriški HIT, posebno g. Danilo Kovačič, Kraševac iz Tomačevice. Več cerkva je ob njegovem pastirovanju in ob naklonjenosti vernikov ter ostalih donatorjev dobilo nove zvonove. Enega od zvonov pa je komenski cerkvi s posebnim posvetilom daroval tudi msgr. Franc Krapež. Veliko vsoto denarja pa je osebno poklonil Škofijski gimnaziji Vipava. Poskrbel pa je za tehnične izboljšave v cerkvah, od elektrifikacije, električnega zvonjenja, ozvočenja in za vse ostalo, kar sodi k bogoslužju (kelihi, mašni plašči, ...).

Ne samo za lepo slovensko besedo v cerkvah, poskrbel je tudi za glasbeno in likovno obogatitev v cerkvenih hramih, kamor je vabil znane umetnike: akademskega slikarja Toneta Kralja, znanega po vsej Primorski, Lojzeta Perka, primadono ljubljanske opere Vilmo Bukovec, orglarja Huberta Berganta in druge. Zelo dobre stike pa je imel tudi z zamejskimi Slovenci in celo izseljenci, ki so se ob

priložnostnih obiskih ustavljali pri njem. S svojim poznanstvom z raznimi vplivnimi ljudmi, tudi z znanstveniki in strokovnjaki, je mnogim ljudem pomagal, ko so bili potrebni razne pomoči (prof. dr. Vinko Kambič). Koliko božjepotnih romanj je organiziral in vodil, ko še ni bilo turističnih agencij. Koliko kilometrov je tudi sam večkrat prevozil s svojimi duhovniškimi sosedi v Lurd in na ostale božje poti.

Vesel je bil slehernega obiska in visoko je cenil iskreno prijateljstvo, kar so mu v polni meri vračali številno znanci, domačini in sorodniki. Zelo rad je prihajal domov na Otlico med svoje domače in sovaščane na "angelsko nedeljo", ob osebnih praznikih in jubilejih. Nadvse srečen je na Gori praznoval 50-letnico nove maše. Zlato mašo je daroval 25. junija 1994. leta. Zlatomašnikovo življenjsko in pastoralno pot je predstavil njegov prvi kaplan, dr. Ivan Likar. Več let sta skupaj preživela na Velikem Dolu. Potem so si ob skrbnem in prijaznem župniku in dekanu Francu nabirali bogate izkušnje še številni kaplani, ki so sedaj ugledni in cenjeni duhovniki.

Zelo zadovoljen je bil, ko je izvedel, da je eden od "njegovih" kaplanov namenjen za župnijo na Otlici. G. Matej Kobal se ga je ob smrti nadvse spoštljivo spomnil v Oznanih (26. 10. 2003), posebno njegovega pastotralnega dela:

"Če samo pomislimo na ure pridig, ki so se zvrstile v skoraj 60-ih duhovniških letih, na preživete ure v spovednicah, na generacije otrok pri verouku, na množico otrok, ki jih je krstil, pripravil na prvo sveto obhajilo in sveto birmo, ter vrsto parov, ki jih je pripravil v zakrament svetega zakona, pokojnih, od katerih se je poslovil, ko jih je pokopaval, potem šele zvemo, koliko je naredil za Kras, Kraševce in za vse druge ljudi. Vedno je bil ponosen na svoje korenine in vsakemu, ki ga je bil pripravljen poslušati, je pripovedoval o domačem kraju in ljudeh; posebno zanimive so bile anekdote, ki jih je poslušal v mladosti.

Ko sem zapuščal kaplansko mesto pri njem in prihajal za župnika na Otlico, sem imel prav zaradi tega občutek, da prihajam v domače kraje. Bil je dober duhovnik."

G. Božo Rustja je v Ognjišču (julij 2003) zapisal po zadnjem pogovoru z msgr. Krapežem tudi naslednje: *"Pa še mimo ene Krapeževe poteze ne smemo. V začetku 70-ih let je bil glavni pobudnik SPOMENICE PRIMORSKIH DUHOVNIKOV PAPEŽU, v kateri so mu pojasnili, zakaj naj ozemlje CELE PRIMORSKE ZDRUŽI V ENO CERKVENO ENOTO in ustanovi ŠKOFIJSKI SEDEŽ NA TEM OZEMLJU. Spomenico so podpisali domala vsi takratni primorski duhovniki."*

Sam se je vozil od župnišča do župnišča in zbiral podpise za poslanico, ki jo je tudi sam sestavil. Posredoval jo je ustreznim državnim organom v Jugoslaviji (Beograd) in v Vatikanu, takratnemu papežu Pavlu VI., ki je v 70-ih letih ustanovil KOPRSKO ŠKOFIJO, za prvega primorskega škofa pa je imenoval dr. Janeza Jenka. Že prej si je Franc Krapež prizadeval kot slovenski duhovnik za priključitev Primorske k Sloveniji oz. Jugoslaviji.

Prav počaščenega se je počutil, ko sta ga v Komnu obiskala člana društva "Gora" in razvil se je nadvse zanimiv razgovor, objavljen v reviji "Časopis o Gori, Gorjankah in Gorjanih", letnik 1, št. 2/1988. Pogovor je vodil g. Bojan Bizjak - Zakavski s Predmeje, besedilo za objavo pa je objavil g. Edo Pelicon iz Ajdovščine, družinsko povezan z Gorjani. V uvodu sta takrat zapisala:

"Franc Krapež je svoje življenje pastirčka na Gori zamenjal za življenje dušnega pastirja na Krasu. Kar 54 let (l. 1998) je že med Kraševci, med katerimi je nedvomno zapustil močno sled. Pri 78-ih je še vedno vsestransko dejaven, pogovor s človekom široke razgledanosti in bogatih izkušenj, ki ga po vrhu odlikuje hudomušnost, pa je bil nadvse zanimiv in seveda ustrezno dolg."

Objavljen je bil le del pogovora.

Marsikaj bi o msgr. Francu Krapežu še napisali z mislijo, da bo ostala za njim vsestransko bogata sled, ki jo bo treba nadaljevati in dopolnjevati.

Slovo in pogrebne slovesnosti so bile v Komnu, v soboto, 25. oktobra 2003 z globokim spoštovanjem in občutkom hvaležnosti vseh, ki smo imeli srečo, da smo ob njem živeli, bili deležni vseh, še posebno duhovnih darov. Za njegovo veliko delo, ki ga je v življenju opravil, se mu je g. škof Metod Pirih iskreno zahvalil. Prav tako vsem, ki so ga spremljali v njegovi bolezni. Veliko ljudi se je poslavljalo od pokojnega msgr. v farni cerkvi in ga pospremilo na poslednji poti od komenske cerkve na pokopališče. Pogrebni obred je vodil g. škof msgr. Metod Pirih, sodelovalo je 60 duhovnikov. V imenu dekanije se je poslovil kraški dekan g. Milan Pregelj, g. Jože Terčon v imenu vernikov, v imenu sorodnikov gospa Jožica Krapež, g. dr. Ivan Likar kot otliski rojak in v imenu kaplanov za duhovniško gorečnost, za človeško vedrino in intelektualno razgledanost; v imenu občine pa komenski župan g. Uroš Slamič. Kraški cerkveni pevci so mu zadnjikrat peli ganljive pesmi, dokler niso zadnji pogrebci zapustili pokopališča. Za skrbno organizacijo pogreba je poskrbel g. Peter Černigoj, župnik v Komnu, ki je nasledil msgr. Franca Krapeža, pogrebni zavod Benko pa je opravil vse potrebne pogrebne storitve.

Na sliki: Franc Krapež - zlatomašnik med domačimi
Foto: Arhiv Jožice Krapež

Ob zlati maši si je g. Franc Krapež izbral vodilo: "Sklenil sem, da med vami ne bom vedel za nič drugega, kakor za Jezusa Kristusa, in sicer križanega." (1 Kor 2, 2) Ob odprtem grobu smo mu vsi zaželeli: "Naj počiva v miru in uživa božji blagoslov pri svojem Gospodarju!"

Težko se je ločil od komenskega župnišča v času bolezni, a vedel je, da se bo vrnil, kakor si je tudi v oporoki zaželel, hvaležen Bogu in Materi Božji za duhovniški poklic, tudi staršem, bratom in sestram, ki so mu stali ob strani z molitvijo in gmotno pomočjo v času študija, da se mu je življenjska želja izpolnila."

**TRGOVINA
Z MEŠANIM BLAGOM**

Col 77A, 5273 Col
telefon: (05)36-68-320

V TRGOVINI DOBITE ČASOPIS GORA

narava

ALPSKI GLAVINEC (*Centaurea alpina*)

Elvica Velikonja

Bilo je pred natanko 138-imi leti. No, ne čisto natanko. 13. julija leta 1866 se je po našem Čavnu sprehajal baron Nikomed Rastern (1806-1875). Živel je v Češeniku nad Dobom pri Domžalah in se je ljubiteljsko ukvarjal z botaniko. In omenjenega dne je na Čavnu nabral rastlino, o kateri teče beseda v tem prispevku. Za rastlinski svet Kranjske in Primorja je bila to nova vrsta. V njegovem herbariju, ki ga hrani Prirodoslovni muzej Slovenije, je med mnogimi drugimi rastlinami ohranjen tudi ta primerek.

Tudi sto let kasneje, 30. junija leta 1966, je Čaven gostil ljubitelje rastlinstva. Po Srednječavenski so se na botanično ekskurzijo podali naš botanik dr. Tone Wraber ter dr. Hans Pittschmann in dr. Herbert Reisigl, botanika iz Innsbrucka. Eden izmed insbruških dvojčkov, kot so ju imenovali, je na vzhodnem pobočju Čavna nabral alpski glavinec in ga odnesel s seboj v Avstrijo. Ljubljanski univerzitetni herbarij pa primerka s Čavna nima.

Na sliki: Alpski glavinec

Foto: Elvica Velikonja

Da raste alpski glavinec na Čavnu, sem izvedela okrog leta 1990, ko mi je prišel v roke seznam rastlin, ki rastejo pri nas in so uvrščene na »Rdeči seznam ogroženih vrst praprotnic in semenk Slovenije«. Alpski glavinec je na tem seznamu uvrščen med prizadete vrste. Sem sodijo najbolj ogrožene vrste, njihova številčnost upada in če vzrokov ogroženosti ne odpravimo, lahko izumro.

Takrat sploh nisem vedela, kako ta glavinec izgleda. Prvič sem ga videla v Ljubljanskem univerzitetnem herbariju pred tremi leti, leto kasneje pa »v živo« v Juljani v Trenti. Odtlej je vse moje poti po Srednječavenski spremljala tudi misel na alpski glavinec. Vzhodno pobočje Čavna sem prehodila po dolgem in po čez, vedno pa od te prečne poti navzgor.

V torek 25. maja pa sem se odločila, da se tam, čisto na koncu, preden se pot obrne proti zahodu, spustim po melišču navzdol. Od daleč pusto melišče je od blizu oživel. Na vsakem koraku je bilo kaj zanimivega: veliki šopi endemične kranjske bilnice, ki je bila prav na Čavnu najdena prvič, naša imenitna hladnikovka, skalni mleček, ki ima v Sloveniji le tu svoj dom, lepi grmički

Jacquinovnega bodičnika, ob strani melišča pa bohotni grmi alpskega volčina, ki so ravno razprli svoje mlečno bele cvetove, da je dišalo daleč naokrog. V skalovju ob melišču so se soncu nastavljali grmički primorske košeničice, tako številni in bogati, da je bila v hipu pregnana bojazen, da bi morda ta košeničica izginila iz še edinega nahajališča v Sloveniji.

Veste, kakšna misel me je še spremljala ob spuščanju po melišču navzdol? Da se bo treba vrniti - navkreber seveda. Pa sem vseeno vztrajala in se tam, že skoraj čisto na dnu, ustavila na travnato-kamnitem »otoku« sredi melišča. Na sredi le-tega raste črni bor, ki daje zavetje šestim šopom - alpskega glavinca! Kako sem ga bila vesela, raje ne bom pisala, da ne bo članek predolg. Da se prepričam, sta fotografiji lista in ostanka lanskega koška romali do dr. Toneta Wrabra - ja, njun lastnik je res alpski glavinec. Zdaj pa naj ga opišem, saj nam fotografija ponuja le njegove liste. Posnetek je bil narejen kasneje, v nekem deževnem, a kljub temu tako lepem popoldnevu. Na cvetove pa bom morala še malo počakati, vsaj tja do sredine julija.

Alpski glavinec je eden izmed 24-ih vrst v Sloveniji rastočih glavincev in je med vsemi najbolj redek. V Sloveniji raste razen na Čavnu le še v okolici Sežane. Med ostalimi glavnici ga ni težko prepoznati. Visok je tudi do enega metra. Njegovi pernato sestavljeni listi so sinjezelene barve, podobno kot listi mnogih rastlin, ki rastejo na soncu izpostavljenih legah. Menda jih ta barva ščiti proti sevanju. Bledorumeni cvetovi glavincev so združeni v koške, ki jih ovijajo ovojčkovi listi. Po njih ga tudi zanesljivo ločimo od drugih, saj so le-ti pri alpskem glavincu brez priveskov, medtem ko imajo ovojčkovi listi drugih glavincev trnate priveske.

Izvor imena bomo poiskali v stari Grčiji. Rod glavincev (*Centaurea*) se namreč imenuje po kentavru Hironu, konju s človeškim oprsjem in glavo. Hiron je bil, v nasprotju s svojimi brati, napreden in izobražen, znal je izdelovati zdravila in čudežno zdraviti z zdravilnimi zelišči. Je bil med njimi tudi glavinec? V knjigah o zdravilnosti rastlin nisem nikjer naletela na podatek, da bi ga kdaj uporabljali v te namene.

Kljub pridevniku 'alpski', pa bi ga v Alpah iskali zaman. Raste v svetlih kraških gozdovih, na skalovju in meliščih - na vzhodnem pobočju Čavna pa na tem lepem »otoku« sredi melišča, v družbi kraljice kobulnic, progastega kobula. Skriva Čaven v sebi še druge primerke? Morda, tam okrog jih nisem našla. So si pa ti dobili zvesto obiskovalko.

knjige

“KAKO JIM REČEMO NA GORI”

Alenka Tratnik

V časopisu GORA s pomočjo naših zvestih sodelavcev odkrivamo vedno nova področja in zanimivosti. Med zadnje nedvomno sodi tudi podlistek Narava, v katerem nam Elvica Velikonja na poljuden, a vedno zelo natančen in strokovno utemeljen način, predstavlja posebnosti in zanimivosti rastlinstva na Gori. Njeni prispevki so za marsikaterega bralca prva pot v botanični svet, ki je prav na Gori izjemno bogat, za druge pa priložnost za njegovo podoživljanje. Njeni prispevki pa so zanimivi tudi zaradi tega, ker nas ob marsikdaj neznanem uradnem imenu navedena domača poimenovanja vedno znova spominjajo na domače rožice, na domači kraj. In prav zaradi različnih poimenovanj, s katerimi so učenci otliške osnovne šole v botaničnem krožku, ki ga je pred tremi leti prevzela Elvica Velikonja,

opisovali različne rastline, se je rodila ideja za projekt, ki ga bomo v obliki knjige lahko občudovali jeseni.

“Ko sem pred tremi leti prevzela mentorstvo botaničnega krožka na naši šoli, je bil moj namen učence opozoriti na izredno rastlinsko pestrost naših krajev. Hotela sem, da bi se zavedali, da živimo v botanično bogatem okolju, da bi rastline, ki so okrog in okrog nas, opazili, jih znali ‘poklicati’ po imenih, predvsem pa, da bi znali ceniti in varovati to naše bogastvo,” pojasnjuje Elvica Velikonja v uvodu knjige.

Mlade raziskovalce so pri njihovem delu poti vodile v “najlepšo učilnico”, kot pravi Elvica Velikonja, na Otliški in Predmejski Maj, v Penklerijo, k Črnim stenam, na Travniki, pa tudi na Čaven, Malo goro, v Paradano, na Malo Lazno, v Smrekovo drago. “Učili smo se opazovati. Ko nekaj opaziš, hočeš to tudi imenovati. In tu se je začelo. Za predstavnice iste rastlinske vrste je namreč prišlo na dan kar nekaj različnih imen. Pomislila sem - zakaj ne bi teh različnih imen zapisali? In smo začeli...”

Najprej smo sestavili albume z različnimi fotografijami rastlin in odšli med ljudi. Spraševali smo sorodnike, sosesde, prijatelje, znance, ... podatke pa pridno zapisovali. Tako smo zbrali v zimskih mesecih, ko zaradi neprimernega vremena nismo mogli na teren, kar lep seznam domačih poimenovanj rastlin. Podatke smo zbirali doma, torej na Predmeji, Otlici in Kovku. Spraševali smo po imenih več kot sto rastlin, ostalo jih je dvaintrideset najbolj zanimivih. To so imena tistih rastlin, za katere domnevamo, da so predvsem naša. Poleg imen pa smo dodali še druge zanimivosti o rastlinah, ki smo jih z anketo tudi zbrali. Zapisali smo, npr., kje rastline rastejo, za kaj so jih, ali jih še, uporabljajo, so jih morda nabirali kot zelišča, so z njimi lepšali svoje domove, ... Dodali pa smo tudi kakšno zanimivo zgodbo ali vražo, povezano z določeno rastlino. Vse te podatke smo združili v kratke literarne opise in jih popestrili s fotografijami. Rastline smo predstavili tudi s strokovnimi imeni, ki smo jih povzeli po Mali flori Slovenije, 1999,” še pojasnjuje Elvica Velikonja in uvodni del knjige zaključuje z naslednjo mislijo:

“Upamo, da smo z zapisom naših imen rastlin prispevali k ohranitvi delčka bogate dediščine, ki je še živa med starejšimi prebivalci Gore, saj mladi žal mnogih imen za rastline, ki so navedene v knjigi, ne poznajo. Mnogi tudi ne vedo, kje v naravi te rastline rastejo. Morda pa bo prav ta knjižica v spodbudo komu od njih, da bo postal pozoren na te rastlinske spremljevalke našega življenja in se zavedel bogastva, ki nam ga nudi narava.”

leposlovje

KOSA

Bojan Bizjak Zakawsky

Naveličan brezkoristnega postopanja, sem uvidel, da bo treba še kaj postoriti okrog hiše. Trava, najbolj me je skrbela trava. Z njo je oče bojeval prav poseben boj, trmoglav starodaven boj. O ja, lahko bi si kupil kosilnico, prav lahko. So bili pač taki časi, da bi to lahko naredil - ampak ne, on ne. Imel je kar nekaj kos, ki jih je vestno klepal na posebnem klepilu - no, eno novotarijo pa si je le omislil - nekakšno stiskalnico, ki je koso res dobro naostrila. In kadar se je lotil ročne košnje, je bil to nekakšen ritual. Obul si je težke čevlje, poiskal primerno koso in šel v hladno jutro. Na brežini pod češnjami so se med travami skrivali tudi kamni. Tu je dolgo in skrbno kosil. Pazil je, da ni zadeval ob kamne, ampak tu in tam je le zvenknilo. Takrat je koso dvignil, jo očistil in jo skrbno pregledal. Na obrazu se mu je videlo, kako trpi, če je kosa dobila kakšen zobček. Ponavadi se je potem nekaj časa odkašljeval - kašljal je iz sebe jezo, in polagoma zlezal na kolovoz, šel domov in zamenjal koso. O, če

Na sliki: Kopa sena
Foto: Bojan Bizjak Zakawsky

bi se meni to primerilo, potem bi jih slišal. Da, da, očetove košnje. Zelene rosnate redi... Beli drobni metulji vzletavajo pred koso in samo švist se vrtinči v večer... Ja, zvečer pa njegove trudne roke, nem pogled, škatlica za zdravila - zdravila za srce... Čez dan pa trmasto udrihanje s koso. Le kaj si je hotel dokazati?

In na robu neke košnje ga je odpihnilo. Pripravljal je koso v gozdiču in prav tam omahnil...

Pravzaprav so bili vsi sosedje taki trmasti kosci. Najbrž so kar tekmovali med seboj, kdo jo bo več potolkel, kdo bo naredil več lepih klobasastih redi. Drug drugega so klicali in se spraševali, koliko mu jo je še ostalo. Potem se je v rebri naselil ropot kosilnic, le tu in tam se je v jutro oglasilo brušenje kose.

In kako so kosili ti možakarji! Za njimi so bila travišča izbrita, gola; bodla so, če si se po njih sprehodil

bos. Obkosili so vsak kamen, vse poti, pa okrog grmov in daleč pod gozd.

Teh koscev ni več, kose so zarjavele, kosišča polomljena in v trave se vpleta grmovje.

Spotoma sem pogledal dol proti vrtu. Tudi tam se je že razrasla trava, da, tudi tam bom moral obkositi. Šel sem v prazen hlev in sem izbral eno od kos. Pogladil sem jo, jo nabrusil in jo na kosjé dobro pričvrstil s posebnim ključem. Lotil sem se košnje pod hišo, najprej tam. Ostalo sem se namenil pokositi s kosilnico. Vlažna trava se je rada vdajala ostremu rezilu. Presenetila me je gostota trave. Omotavala se mi je okrog kosišča. Najprej sem imel veliko potrpljenja, potem pa sem postal ihtav in zaletav. Slekkel sem srajco in še bolj divje zamahoval. Pozdevalo se mi je, da se je trava zarotila proti meni. Nekaj je bilo tudi poležane. S tisto sem imel še prav posebne težave. Moje izkušnje so bile preskromne, da bi bil kos tej težki poležani travi, ki jo je veter tako divje zvrtnil. Potem sem se le spomnil, kako se je oče lotil takih vrtincev. Najprej jih je lepo obkosil, potem pa je lepo počasi odsekaval zmršnino sredi vrtinca. Tudi sam sem poskusil tako. Šlo je, kar dobro mi je šlo. Nenadoma je nekaj škrtnilo, neka nemoč se je naselila v kosišče. Mislil sem že, da sem ga zlomil. Izvlekel sem koso iz težke trave. Sprva nisem ničesar opazil. Ko sem koso očistil, sem videl, da je počena. Preklana je bila, in to skoraj na polovici. Začudeno sem gledal, kako je kljun mlahavo visel na stran. Da se je takole preklala! sem se čudil. Odkimaval sem. V tistem trenutku sem pomislil, da je koso prelomila očetova energija; kosa je izgubila očetovo energijo. Vem, da je to bila le zamišljiva, ki se je izvila iz zagrenjenosti, a bilo je tako nenadno, tako čudno. In tisto koso je oče štel za najboljšo, za najbolj trdno. In kot da bi se te moje misli naselile v vse stvari, ki jih je oče uporabljal: motorna žaga ni delala, moped se je kvaril, pa tudi še dve kosi sta se zlomili.

Kupil sem novo koso, trdo, nerodno. Sosed mi jo je naostril - cel dopoldan je tolkel po njej; on je to

še znal. Nazadnje sem kosil pod češnjami, prav tako pazljivo kot oče. Kljub pazljivosti se mi je zgodilo, da sem kar nekajkrat zvenknil ob kamenje. Veliko krhnin na kosi sem pridelal. Uvidel sem, da bom novo koso na tak način prav hitro uničil.

K sreči sem odkril še eno očetovo koso. Najbrž je tisto imel skrito, da bi jo uporabil, ko bi vse ostale uničil. Tista je bila stara, že malce zarjavela in težka. Nesel sem jo sosedu. Začudeno si jo je ogledoval in jo strokovnjaško odkaval. Rekel mi je, da takih kos ne delajo več, da je to odlična kosa. Dobro mi jo je pripravil.

V naslednjih dneh sem jo preizkusil. Težka je bila, težka, rezala pa je, to pa. S tisto mi je uspevalo narediti lepe redi.

Ja, kosa. Še veliko redi sem naredil z njo. Vzdržala je kar nekaj let. Zdaj je žal tudi tista že pozabljena. Samo še s kosilnico ropotam.

norveška 2004

TELEMARK V TELEMARKU - MORJE SNEGA...

Uroš Velikonja

Ko sem se pred nekaj časa zabaval v družbi svojih prijateljev, ki so doma z »Dežele«, sem jim postavil vprašanje, kar tako, za rundo, ali vedo, kaj je to »telemark«. Na moje veselje so bil odgovori zelo raznoliki in tudi malo smešni, na primer: »Ali ni to nova privat TV postaja?«, ali: »Mislim, da je to pizza na Marku.« Nekdo pa je bil že bolj natančen: »Čudno, a, doskok pri smučarskih skokih!« Ko sem se nasmejal tem odgovorom, sem najprej dal za rundo, nato pa prijateljem razložil, da je to tehnika smučanja z značilnim globokim poklekom z eno nogo v zavoju in izvira iz prejšnjega stoletja, iz pokrajine Telemark, v Skandinaviji, na Norveškem. Da, iz pokrajine Telemark, kjer se je v prejšnjem stoletju v mestecu Morgedal rodil pionir in izumitelj telemark smučanja, Sondre Norheim.

Prav pokrajina Telemark, je bila v začetku meseca marca prvi cilj slovenske telemark reprezentance, oziroma odprave, v kateri smo bili tudi trije Gorjani, reprezentant Klemen Žonta, Marinko Čibej in Uroš Velikonja. Pred odhodom smo se na Predmeji pozdravili s člani društva GORA, ki so nam zaželeli srečno pot, Klemnu pa dobre rezultate na tekmah svetovnega pokala in mladinskem svetovnem prvenstvu. Ja, ko sem na Predmeji zagledal kombi, ki ga je za to dolgo pot »nažical« naš prijatelj in tekmovalec hrvaške telemark reprezentance Ivan Mrđen - Mrdo, na katerem so bile nameščene registrske tablice glavnega mesta Dalmacije, sem sam pri sebi mislil: »To bo pa še zanimivo.« Odpotovati pozimi na Norveško, s kombijem splitske registracije, ki je opremljen z zimsko opremo za vožnjo po rivi v Splitu, prav gotovo ni mačji kašelj. "Ja, nič," je Marinko skomignil z rameni, "na pot bo treba." V našega »Spličota«, dali smo mu partizansko ime, hitro zmečemo prtljago, nahrbtnike, kombinezone, smuči, pa veliko hrane, predvsem pašte, pašte in še pašte, seveda naše, iz Mlinotesta.

Odpeljemo se proti Kranju, kjer nas je čakal ostali del odprave. Ob 22.00 uri skozi predor Karavanke zapuščamo Slovenijo in pred nami je na stotine kilometrov avtoceste Salzburg - Munchen - Hamburg - Kiel. V Flensburgu, mestu zlatih celjskih pivovarjev, zapustimo sever Nemčije in pot nadaljujemo na Dansko, skozi mesta Kolding, Aarhus, Aalborg. V zgodnjih popoldanskih urah prispemo v pristanišče Frederikshavn, na skrajnem severu Danske. Zvečer se vkrcamo na trajekt, smer Oslo. 11-urna plovba s trajektom je bila prijetna, saj je bilo morje mirno. Da pa plovba ni vedno taka, nam je na trajektu zaupala starejša gospa iz Trondheima, ki je povedala, da je včasih tu morje tako divje, da na trajektu

vsi bruhajo, s kapitanom na čelu. Seveda sem si jaz o tem mislil svoje, da je morda vzrok temu neke drugje, predvsem v ceni piva na trajektu, kjer je freeshop, ali pa na Norveškem, kjer te žeja zaradi visokih cen mine že prej, kot si pivo sploh zaželiš, in si pomagaš le tako, da se spomniš naše »Brunce na Otlici«.

V zgodnjih jutranjih urah se izkrcamo v Oslu, v glavnem mestu Norveške. V pristanišču so cariniki in policisti prijazni, povprašajo nas le po cigaretah in alkoholu. Povemo jim, da smo mi športniki in da smo prišli na Norveško na svetovno prvenstvo v telemark smučanju, (no, vsega jim le nisem povedal po pravici, v desnem smučarskem čevlju sem imel skrite domače borovničke, v levem pa buteljko zelena, za hude čase, pa za zdravico morebitni slovenski medalji).

Iz pristanišča se vozimo skozi sam center Osla, ki je lepo in moderno mesto. Nad Oslom se lepo vidi meka svetovnega smučarskega skakalnega športa, skakalni center Holmenkolln.

Z vožnjo nadaljujemo proti Drammenu in naprej proti Rjukanu, mestecu v pokrajini Telemark, ki bo naš dom v prvem tednu bivanja na Norveškem. Pokrajina postaja vedno bolj divja, vedno manj naseljena, sneg sega vse do morja. Tipične lesene hiške, ki so tako značilne za Norveško in so kot iz pravljice, izginjajo za nami. Po

Na sliki: Uroš Velikonja s smučmi na poti proti najvišjemu vrhu pokrajine Telemark

Foto: Uroš Velikonja

nekaj urah vožnje se mi oči zaiskrijo, saj zagledam pred nami prve gore, ki izgledajo divje, nedotaknjene, kjer je morje snega. Po približno 50 km vožnje ob obali jezera Tinnsjo smo na cilju, v mestecu Rjukan, v samem središču pokrajine Telemark. Nanj so Norvežani zelo ponosni in je v njihovi zgodovini zapisano z velikimi črkami. Da, prav v Rjukanu so telemark smučarji v sodelovanju z angleškimi obveščevalci v II. svetovni vojni v zrak pognali tovarno in s tem preprečili, da bi nacisti pridobili težko vodo, ki so jo potrebovali za izdelavo atomske bombe. Tovarna deluje še danes, v njej pa je urejen tudi muzej. Mestce Rjukan je zanimivo tudi zato, ker imajo njegovi prebivalci vsako leto praznik na dan, ko sončni žarek prvič v zimi obsije njihove ulice. Letos se je to zgodilo 26. marca.

Do samega smučišča in naše lesene bajte nas čaka še 10 km vzpona po cesti, ki je zelo podobna naši čavenski. Tu pa nastopijo prve težave, sneg in led na cestišču. Mimogrede, cest na Norveškem ne posipajo s peskom in soljo, saj imajo na vozilih nameščene ježevke za vožnjo po snegu in ledu. »Spličo« je obstal na cesti. Ni druge, na pnevmatike bo treba namestiti verige. Vržem se pod »Spličota«, Mrdo mi poda verige. Kmalu ugotovim, da so vsaj pet številčk prevelike, v Dalmaciji so pač za tehnični pregled že dobre. Mrdo hitro doda, da se vsi smejemo: »Ma ča znaju oni Dalmatinci ča je zima, bolje da su u kombi umesto lanaca stavili mrižu za ribe.«

Končno smo doma, v tipični norveški leseni bajti, ki pa je na moje presenečenje zelo kakovostno opremljena. Sicer je streha pokrita z lubjem breze in na njej rase trava, vendar je v hiši prijetno toplo. Hiša ima kamin, savno, enostavno urejene sobe, in kar je meni všeč, trde postelje. Pogled skozi okno spalnice, v kateri je moj cimer Marinko (ne samo zaradi Metallice), je zastrašujoče lep. Pred nami je v neposredni bližini najvišja gora, biser norveškega turizma in pokrajine Telemark, 1883 metrov visok

Gaustatoppen. Ob vznožju gore je mogočno jezero, ki je v zimskem času pravi raj za smučarski tek. Ob njem so urejene tekaške proge, ki so v nočnem času osvetljene. Seveda pa je še večji užitek tisti, ki sva si ga privoščila ob sončnem zahodu s trenerjem Petrom Sitarjem, to je smučarski tek po jezeru, kjer sva v klasični tehniki jemala nedolžnost pršiču. Res nepozabni trenutki.

Pred nami je naporen teden, tri tekme svetovnega pokala. Proge na smučišču so zelo razgibane in lepo urejene, le o sedežnicah na tukajšnjih smučiščih ne bi govoril, saj so te zelo redke in je za smučanje potrebna kondicija tudi za 'hojo' navzgor, saj se na smučiščih s sidri vozimo tudi po 2 km.

Vzdušje pred tekmami je nekaj posebnega in enkratnega. Vsi tekmovalci, trenerji in spremljevalci smo ena sama velika družina. Povezuje nas olimpijski duh, vsi si pomagamo, svetujemo drug drugemu in navijamo vsi za vse. Bil sem na številnih tekmah svetovnega pokala alpincev, kjer pa takega vzdušja že dolgo ni več.

Na sliki: Zimska idila
Foto: Uroš Velikonja

Naši so na tekmah dosegli zelo lepe rezultate, veliko uvrstitev med prvih deset. David Primožič je bil blizu stopničkam, prav tako Melanja Šober. Klemen je dosegel z 28. mestom točke svetovnega pokala, z malo sreče pa bi se uvrstil tudi med prvih dvajset.

V dneh, ko ni bilo tekem, sem se odpravil na turno smuko. Zgodaj zjutraj sem si oprtal nahrbtnik, s smučmi prečkal jezero in se podal najvišjim vrhovom pokrajine Telemark naproti. Večurni vzpon je bil vedno poplačan z nepozabnim razgledom na prostranstva, ki jih nosim v sebi le jaz, ki sem tam bil. Nato je sledila še »nirvana«, smučanje v telemarku z najvišjih vrhov Telemarka. Za prijatelje sem seveda te nepozabne trenutke ujel v objektiv fotoaparata.

Tako so dnevi v Rjukanu minevali prehitro, kar se je poznalo predvsem v kuhinji, v škatli, v kateri je bila nekoč pašta.

Po končanem prvem tednu bivanja v pokrajini Telemark nas je čakalo ponovno pakiranje opreme, saj je bilo pred nami na stotine kilometrov. Tokrat proti severu, v Beitostolen, na prizorišče finala svetovnega pokala za člane in mladinskega svetovnega prvenstva. Najprej smo se ustavili v Oslu, od koder se je del naše odprave, predvsem tekmovalci, odpravil v Beitostolen, v naš kombi pa sem dobil nove potnike, francosko telemark reprezentanco, saj jim je njihov kombi nekje pred Oslom odpovedal. Na hitro smo si pri našem prijatelju pod Holmenkolnom uredili začasno prenočišče. Spanje v spalnih vrečah nam ni delalo težav, saj smo bili utrujeni, spalne vreče pa so že naša potujoča postelja. Zjutraj zapustimo Oslo in pot nadaljujemo po cesti, ki mi je že znana. Pred dvema letoma je po tej cesti proti Ordalu drvela verjetno najštevilčnejša gorjanska odprava doslej.

V Beitostolenu z Marinkom odloživa Francoze. V hotelu urediva akreditacije in se namestiva, popoldan pa že preizkušava smučarske proge, kjer bo prvenstvo. Zvečer organizator v veliki leseni bajti na smučišču odpre prvenstvo, kjer so predstavljene vse sodelujoče reprezentance, ki so jih domačini toplo sprejeli.

Na sliki: Klemen Žonta je na svetovnem mladinskem prvenstvu v telemarku osvojil sedmo mesto v veleslalomu, sezono pa je zaključil kot zmagovalec, saj je na šestem državnem prvenstvu v telemark smučanju v začetku aprila med mladinci osvojil naslova državnega prvaka v telemark veleslalomu in šprintu. V Društvu GORA mu za vse uspehe čestitamo!

Foto: Uroš Velikonja

Naslednje dni je šlo za res. Naši tekmovalci so spet nanizali kopico odličnih rezultatov. Prva zvezda slovenske reprezentance je bila Melanja, ki je osvojila naslov svetovne mladinske prvakinja, bronasta medalja Sergeja Primožiča v kategoriji mladincev pa je bila za nas vredna toliko kot zlata. Klemen je bil blizu stopničkam, vendar mu je za medaljo zmanjkalo tudi malo sreče. Njegovo sedmo mesto je velik dosežek in bo z velikimi črkami zapisano v zgodovino športnih dosežkov športnikov z Gore.

Tudi v Beitostolenu sem si vzel čas za turno smuko. Ture so bile še veliko daljše in zahtevnejše kot v Rjukanu. Imel sem srečo z vremenom in v rezanju smučine proti najvišjim vrhovom Skandinavije. V 30 cm globokem pršiču na nekaj metrov visoki snežni

podlagi sem pozabil na čas in zašel v težave. Okoli mene samo puščava snega, proti zahodu pogled proti morju in najdaljšim fjordom na svetu, proti severu in vzhodu pa nedotaknjene gore. Sam sem ubral pot nazaj proti jugu, kjer me je več ur spremljala samo moja smučina, ki sem jo urezal nekaj ur prej. Začelo mi je zmanjkovati časa, zato sem močno pospešil korak nazaj proti taboru. Ostal sem brez pijače. Zaradi dehidracije je bil moj korak vedno težji, vendar me je misel, da bom prijateljem pokazal trenutke, ki sem jih na poti ujel v fotoaparatus, vrnila v tabor. Ti trenutki mi bodo za vedno ostali v spominu in so najlepši del mojega bivanja na Norveškem.

Po zaključku prvenstva so naši tekmovalci spakirali opremo in odhiteli na tekmovanja norveškega državnega prvenstva v Lillehamer, ostali pa smo jo ucvrli na zahod, do morja. Če si že na Norveškem, si moraš ogledati kak fjord. No, mi smo si ga ogledovali kar celo noč, saj nam je zmanjkalo denarja in spanje v kombiju je bilo neizbežno. Bilo pa je prav zabavno. Naslednji dan je bil fantastičen. Jasno vreme z močnim vetrom, ki je na cesti gradil zamete, kot jih pozimi na Gori gradi burja, je bilo kot

nalašč za kite - surfanje s smučmi - zmajem po snegu. Neverjeten občutek. No, v Geilu smo jih še par skuhal, kot se spodobi ob koncu sezone. Skoki s smučmi z vrha strehe hiše neznanega gospodarja so že tradicija, le Marinko je na te vragolije nekaj pripomnil. Bližal se je večer. Do Osla, kjer smo bili dogovorjeni za srečanje s tekmovalci, pa je bilo še 400 km. Na zemljevidu opazim, da se v Oslo vračamo čisto blizu Vikersunda. Seveda smo si ogledali tudi največjo letalnico na Norveškem. Malo pred eno uro ponoči smo že v Oslu, kjer se nam pridružijo naši tekmovalci.

Do meje s Švedsko smo sprožili vse obcestne radarje, zato smo bili v jutranjih urah že na Danskem. Nato hitro na trajekt in v Nemčijo. Pot po Nemčiji je bila dolgočasna kot nedelja, ko nimaš kaj početi. Zvečer smo v Münchnu naleteli na prometno konico, ki pa nas ni spravila v slabo voljo, saj smo bili že blizu doma. Nato še skok čez Avstrijo, skozi predor Karavanke, kjer te obda super občutek, ko zagledaš napis Slovenija. V Ljubljani nas čaka kombi GO-GORA, s katerim sta nas prišla iskat Jože in Branko. Po poti me sprašujeta to in ono, jaz pa sem utrujen, redkobeseden in si mislim svoje. »Yes, spet doma. Juhuhu, goveja župca, ta pravi zrezek, krompir v kozici in solata, potem pa še kakšna birca pri Brunci...«.

rezultati

SPOMIN NA ZIMO

Slavko Vidic, vodja Demonstratorske skupine Edmund Čibej

Čeprav je pred vrati poletje, se tokrat vračamo za nekaj mesecev nazaj, saj vam dolgujemo še kratko poročilo o rezultatih in nastopih Demonstratorske skupine Edmund Čibej. Sezono smo pričeli z nastopom na svetovnem prvenstvu v biatlonu na Pokljuki. Pred številnimi gledalci so se v stari opremi predstavili Uroš Velikonja, Valter Polanc, Zvonko Žonta, Branko Krapež in Alenka Tratnik, v ekipi pa sta bila tudi Rajko Velikonja in Marinko Čibej. Na zasneženi strmini na ulici Škofje Loke so se številnemu občinstvu predstavili Barbara Blaško, ki je tu osvojila 2. mesto, Nejc Vidmar, ki je med dečki zmagal, Tine, Ivica, Franc in Julija Vidmar, za dobro vzdušje pa je poskrbel Roman Blaško. V Šmihelu pod Nanosom je Alenka Tratnik osvojila 1. mesto med ženskami, Zlatko Krivec je bil prvi med moškimi, Slavko Vidic je zmagal med gozdarji, Roman Blaško pa je osvojil 2. mesto med lovci. Kot skupina smo osvojili 2. mesto. Tekmovanja za 6. Pokal Kolednikov v Kropi so se udeležili Barbara Blaško, ki

je med ženskami zmagala, Nejc Vidmar, ki je zmagal med dečki, Zlatko Krivec, Alenka Tratnik, Roman Blaško, Julija Vidmar, Franc Vidmar in Ivica Vidmar. Na tekmovanju v slalomu v Gozdu so smučanje po starem prikazali Barbara Blaško, Franc Vidmar, Zlatko Krivec in Slavko Vidic. Zmagovali smo tudi v tujini. Tako so v San Martino di Castrozza so Uroš Velikonja, Emil Velikonja, Ivan Žonta in Marinko Čibej osvojili skupinsko 1. mesto v kategoriji smučanja po starem. V tekmi za pokal Novaška smučka smo se pomerili Barbara Blaško,

Na sliki: V Planici smo dobro voljo delili s kurenti
Foto: Slavko Vidic

ki je znova stala na zmagovalnem odru, tokrat na tretji stopnički, Julija Vidmar, Ivica Vidmar, Nejc Vidmar, ki je med dečki zmagal, Kevin Vidmar, ki je bil v svojem prvem nastopu tretji, Franc Vidmar, ki je zmagal med lovci in gozdarji, Edo Pelicon, Zlatko Krivec in Slavko Vidic, ki je osvojil drugo mesto med lovci. Ekipno pa je bila naša zasedba prva. Posebno doživetje je bil tudi nastop v Planici, v okviru svetovnega prvenstva v poletih, kjer smo predstavili smučanje po starem, nastopili pa so tudi skakalci v stari opremi. V Planici smo bili Valter Polanc, Ivan Žonta, Slavko Vidic, Igor Polanc, Zvonko Žonta, Dušan Brus, Marinko Čibej in Mitja Velikonja. Za pokal šinkel na Veliki planini smo se pomerili Ivan Žonta, ki je osvojil 2. mesto med moškimi, Barbara Blaško, ki je bila druga med ženskami, Roman Blaško in Slavko Vidic, kot skupina pa smo osvojili 4. mesto. Proti koncu zime sta nas čakala še dva tradicionalna nastopa. Najprej v Livignu, v Italiji, kjer smo osvojili 1. mesto. Slovenijo smo zastopali Slavko Vidic, Zlatko Krivec, Emil Velikonja, Valter Polanc in Uroš Velikonja. Sezono smo zaključili na Kaninu, tudi tokrat zelo uspešno. Slavko Vidic je bil 1. med lovci in gozdarji, Nejc Vidmar je zmagal med dečki, kot skupina, nastopali so še Barbara Blaško, Ivica Vidmar, Julija Vidmar, Zlatko Krivec, Ivan Žonta in Franc Vidmar pa smo osvojili drugo mesto.

delovna akcija

SPOMLADI JE ČAS ZA ČIŠČENJE

Alenka Tratnik

V začetku maja je Društvo GORA izvedlo že tradicionalno delovno-čistilno akcijo. Ko sneg skopni, je tudi na Gori čas za spremembe, ko je treba prijeti za metlo, grablje, motiko in celo za žago. Vodja delovne akcije, Branko Krapež je izdelal obsežen načrt dela, saj bi bilo treba očistiti in obnoviti markacije na krožni poti 'Pot po Dolu gor in dol', obiti obstoječo kočico z lesenimi bruni, urediti skalnjak, očistiti društvene prostore, pokositi travo in urediti prostor ob skakalnici, počistiti okolico spomenika Gorjanke, urediti kal v Kitajski in nadaljevati dela v športnem parku Tiha dolina. Tokrat je društvo k sodelovanju povabilo tudi Lovsko družino Kozje stena, KS Predmeja in članice Društva podeželskih žena Predmeja. Žal pa jo je tisto majsko soboto pošteno zagodlo vreme, ki je v precejšnji meri prikrojilo načrtovani obseg akcije. Z deli smo zato nadaljevali v lepših majskih dneh. Skrb za objekte in čisto ter urejeno okolico pa je še naprej med pomembnimi vsebinami našega dela.

Na sliki: Koča na Rupi je dobila svojo novo "obleko"
Foto: Alenka Tratnik

Na sliki: Tudi okolica spomenika Materi Gorjanki je lepša
Foto: Alenka Tratnik

iz življenja na gori

NOVA PRIDOBITEV LOVSKE DRUŽINE KOZJE STENA

Alfonz Krapež, starešina LD Kozje stena

Člani lovske družine Kozje stena smo se kot vsako leto tudi letos spomladi zbrali na svojem rednem letnem občnem zboru, da pregledamo in ocenimo delo v preteklem letu in si zastavimo cilje za naprej. Člani izvršnega odbora so poročali o opravljenem delu in uspehih v preteklem letu. Skupna ugotovitev vseh navzočih na občnem zboru je bila, da smo dosežene cilje, ki smo si jih zastavili, skoraj v celoti dosegli. V razpravi smo se dotaknili vseh problemov in težav, na katere smo naleteli ob izvajanju zadolžitve med letom. Podelili smo družinska odlikovanja in priznanja zaslužnim članom. Še posebne pohvale pa so bili deležni člani za delo pri izvajanju gojitvenih in varstvenih nalog v lovišču. Opravljeno je bilo veliko več delovnih ur, kot smo jih na začetku leta planirali. S košnjo gozdnih jas in senožeti skrbimo za življenjske in prehranske pogoje za divjad ter tudi za ohranjanje kulturne krajine. Pri organizaciji in skrbi za izvedbo del je potrebno posebej pohvaliti gospodarja lovske družine. Skrb smo posvetili tudi varstvu okolja, saj akcijo čisto okolje v lovišču izvajamo že več kot deset let. Bili smo eni prvih, ki smo se te akcije lotili in na nek način pritegnili še druge.

Na sliki: Nova pridobitev članov LD Kozje stena, visoka zaprta lovska preža

Foto: Alfonz Krapež

V lanskem letu smo dokončali postavitev visoke zaprte lovske preže, ki je postavljena ob mrhovišču, namenjena je za opazovanje in lov na medveda. Že vrsto let namreč aktivno sodelujemo v projektu skrbi za medveda. V lovišču imamo postavljeno mrhovišče za medveda, ki sodi v mrežo mrhovišč v Sloveniji. Za mrhovišče imamo pridobljena vsa potrebna dovoljenja in zanj vzorno skrbimo. Postavili smo ga v oddaljenem predelu lovišča, ob že prej postavljeni zaprti visoki preži. Za oskrbovanje mrhovišča smo morali zgraditi dostopno pot tako, da lahko sedaj mrhovišče redno oskrbujemo in zalagamo s potrebno hrano.

Z možnostjo izvajanja lova na medveda nam je postala dosedanja preža pretesna, saj predpisi zahtevajo, da se lov na medveda izvaja lahko le v primeru, da je ob lovcu, ki je upravičen do odstrela medveda, prisoten tudi spremljevalec. Tudi samo čakanje ponoči zahteva prostor in ustrezne pogoje, nenazadnje tudi prostorske. Odločili smo se, da postavimo novo večjo zaprto visoko prežo. Predvsem člani, ki so oskrbovali mrhovišče, skrbeli za redno kontrolo in štetje medvedov, so občutili premajhnost in neudobnost dosedanje preže. Kaj hitro je dozorela ideja, da je potrebno postaviti novo in večjo prežo.

Hitro je stekla akcija, najprej za pridobitev vseh potrebnih soglasij in nato še načrtov, takoj za tem je sledilo zbiranje materiala. Vsi, ki so se odločili za skrb za medveda in mrhovišče, so tudi pomagali pri postavitvi preže. Kar precej materiala (lesa) smo potrebovali, ogromno truda in delovnih ur je bilo vloženih. Glede na to, da je objekt dokaj velik, je bila tudi gradnja zahtevna in je terjala kar precej

znanja in strokovnosti.

Od pomladi do jeseni je bila preža postavljena in pokrita. Preža je resnično dosežek lanskega leta, tako po gradbeni strani kot tudi po funkcionalni in estetski strani. Preža je postavljena na robu jase, je na stebrih; njene mere so skoraj 3 X 3 m. Za njeno postavitve so zaslužni predvsem tisti, ki se mislijo prijaviti na lov na medveda, ter oskrbnik mrhovišča in vodja revirja Otlica. Danes že služi svojemu namenu in jo z veseljem vsi uporabljamo. Upravičeno smo ponosni na ne le funkcionalen, ampak tudi lep objekt. Na občnem zboru lovske družine smo izrekli pohvalo in priznanje vsem, ki so sodelovali pri gradnji oziroma postavitvi visoke preže. Še posebej velja poudariti, da so skoraj ves material prispevali člani sami in tudi delo izvedli prostovoljno s še dodatnimi delovnimi urami, ki so jih bili dolžni opraviti v posameznem letu.

Upam, da to ni zadnja akcija, ki smo jo izvedli v lovski družini. Želim si, da bi s tako vnemo in prizadevanjem ter složnostjo delovali tudi v prihodnje. Če bo tako, potem se nam ni potrebno bati za našo prihodnost. Ta zapis naj bo še posebna pohvala vsem, ki so sodelovali pri gradnji preže, in vzgled ter spodbuda ostalim za nadaljnje delo.

V zvezi z lovskim domom moramo povedati, da smo se v lanskem letu priključili na vodovod in položili laminat v treh zgornjih prostorih. Trenutno pa je v reševanju ureditev novega dostopa do lovskega doma.

Na občnem zboru smo se dotaknili še poslovnika lovske družine in njegovih sprememb. Izogniti se nismo mogli tudi problemu podmladka lovske družine. Na žalost že nekaj let opažamo, da pri mladih ni interesa za vstop v lovske vrste. Da bi z našimi aktivnostmi in dejavnostjo lahko nadaljevali, bi zelo radi, da bi se v lovsko družino vključevali tudi mladi.

V skladu z novo zakonodajo smo ukinili plačilo pristopnine, ki smo jo že nekaj let postopno zmanjševali. Upamo, da bomo v naslednjih letih pridobili tudi nove člane.

Zasedanju občnega zbora je prisostvoval tudi član IO ZLD Gorica Silvester Peljhan, ki nam je podrobneje opisal spremembe in novosti, ki jih prinaša novi lovski zakon.

Povabilo mladim

Lovska družina Kozje stena vabi mlade, da se pridružijo našim vrstam. Vsi, ki imate željo in veselje do dela v naravi, ki čutite odgovornost do naravnega okolja ter divjadi in drugega življenja v njem, ki imate v sebi veselje do lova, ste dobrodošli v naših vrstah.

Lovci lovske družine Kozje stena gospodarimo z vsestransko bogatim loviščem, ki se nahaja v neposredni okolici vasi Otlica, Kovk in Predmeja.

Z društveno dejavnostjo skrbimo za ohranjanje lovskih navad in običajev. Želimo ohraniti naravno in kulturno dediščino ter dolgoletno tradicijo lovstva na Gori.

V našem petinpetdesetletnem delu, kar obstaja lovska družina, smo uspeli ohraniti vse vrste divjadi, ki živijo na našem območju, zgradili smo celo vrsto lovsko-tehničnih objektov in naprav. Omembe vredni so tudi naši uspehi pri ohranjanju naravnega, zdravega in čistega okolja.

Najbolj pa smo ponosni na naš lovski dom, ki smo ga odprli leta 1996, ob petdeseti obletnici ustanovitve lovske družine.

Z novo lovsko zakonodajo ohranjamo naše poslanstvo in se prilagajamo novim razmeram, pri tem pa sporočamo, da je z novim zakonom ukinjena pristopnina, ki je bila mogoče tudi razlog, da ni bilo zanimanja mladih za vstop v lovske vrste.

Zato še enkrat vabljeni vsi, ki bi si želeli v okviru lovske družine izvajati lovske, rekreativne, družabne in druge aktivnosti, da se nam pridružite. Z veseljem vas bomo sprejeli v naše vrste.

vabilo

BLIŽA SE KRAVJA RULETA

Barbara Blaško

Vztrajno se bliža tretja julijska nedelja in s tem tudi naša osrednja poletna prireditve, tradicionalna Kravja ruleta. V prijetnem okolju Tihe doline bomo letos za zabavno druženje poskrbeli 18. julija. Prireditve se bo pričela ob 14. uri, z zanimivimi družabnimi igrami, ki vas bodo zagotovo nasmejale. Seveda bodo te le uvod v osrednji del prireditve. Kot že verjetno prav dobro veste, je igralno polje naše rulete sestavljeno iz 600 polj. Seveda pričakujemo, da bo srečo preizkusilo čimveč obiskovalcev. Igra se bo pričela, ko bomo prodali večino stavnih lističev in bo na Rupci tudi ravno prav hladno za našo glavno igralko, kravo. Ker je svojo vlogo v zadnjih letih opravila profesionalno, to od Sivke, seveda pod skrbnim spremstvom gospodarja Romana, pričakujemo tudi letos. Če glavnega dobitka ravno ne boste zadeli, pa si boste prislužili vsaj tolažilno nagrado. Za bogate nagrade se bomo potrudili vsi člani Društva GORA. Ob dobri postrežbi boste lahko uživali in tudi zaplesali ob zvokih ansambla Hram.

PRED STO LETI

*Miloš Likar

GORICA, 14. JUNIJ 1904

Iz Lokavca nam pišejo : »Tukaj smo imeli dne 9. junija volitve novega starešinstva. Izvoljeno je bilo 18 katoliško - narodnih mož, enoglasno, z dosedanjim mnogoletnim vrlim županom g. Jožefom Vidmarjem na čelu. Imeli smo tudi volitve za novoustanovljeno občino Dol - Otlica. Tudi te volitve so se vršile mirno in tudi tu je bilo izvoljenih skoro jednoglasno dvanajst starešin, narodno - katoliških mož.«

GORICA, 25. JUNIJ 1904

Iz Lokavca nam pišejo: »Tukaj je bil izvoljen 22.6.1904, enoglasno, g. J. Vidmar za župana. Istega dne je bil ravno tako izvoljen, enoglasno, v na novoustanovljeno župnijo Dol - Otlica g. J. Bizjak za župana. Oba župana bosta delala v blagor občanarjev.«

*Po časopisih je pobrskal Miloš Likar

Op. uredništva: Po slogu pisanja sodeč je avtor zgornjih vesti skoraj zagotovo Edmund Čibej.

DEKLICA BURJE

Andrejka Velikonja Skračić-Mdlčeva

Bila sem trmasta deklica burje in kratkega poletja,
z borovci na redki zemlji krasa.
Pod njimi sem se najraje odmaknjeno po svoje igrala.

V dolgi senci predvečera, v vonju iglic in smole,
ob počasnem šumenju rahlo zavihanih vej,
sem v naročje nabirala grozdaste češarke.
Hotela sem priklicati dež z neba.

Zato sem v krilcu tekala pod soncem,
ki mi je splevalo zlate niti v kodre neostrženih las.
Z njimi se je nevidni veter tako rad nerodno ljubkoval,
ko so mi stopala zarisovala srečne krivulje na ožgana tla.
Vsak češarek sem vrgla do gnezda ptic.

Vsa zadihana, rdečih lic, sem ostala praznih rok,
in z vajenim zaporedjem gibov krhkega telesa
bi legla vznak na še vedno toplo zemljo,
skrbno obrobjeno z dedovano kamnito ograjo;
tam sem obmirovala: tako kot morje v tišini.
Krotila sem divje razbijanje srca in predrzne misli v sebi.

Vsakič, prevzeta od lepote vsenaokrog, sem
preslišala mamino dolgo klicanje domov.
Barve so se spotikale ob oblake in oblile pokrajino.

S pogledom sem počivala v izgubljeni daljavi,
medtem so prosti prstki tipali ostanke pokošene trave,
da sem vsa dišala po julijskem senu prve košnje.
Še danes ga vonjam v orumenelih slikah spomina.

Bosih nog sem se potepala za skrivnostno luno,
ki je vzhajala nad objetimi hribi pritlikavih oblik.
Molče je hodila za menoj, vse tja do kamnite hiše
na južnem obrobju razmetane vasi.
Privlačevala me je kot privlači zemljine vode zajete.

Na razgretim, starem pragu sem utrujena čepela,
v ustih še čutila okus polente in kravjega mleka,
nad seboj imela vse nepreštete zvezde, kot princeska,
za uspavanko poslušala čričke toplega poletja.
Uporno so peli na škrtih ravninah, z motiko okopanih.

Modrina noči je na stežaj odprla čarobna vrata
za vse sanje, sanjane v času spečih dreves,
da so kakor razpršene kresnice sijale,
prišite na svilenih oblekah drobnih vil moje domišljije.
Šepetale smo si zaupno, kot najboljše prijateljice,
prve pravlјice o dobrem vitezu zlatega srca.

Neštetokrat brane,
so še vedno shranjene v nostalgiji burje.

Časopis GORA izdaja Društvo za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine GORA Predmeja.
Sedež uredništva je na Predmeji 106, 5270 Ajdovščina, tel., fax: (05)36-49-023
e-mail: info@drustvo-gora.si, www.drustvo-gora.si

Uredniški odbor: Franc Černigoj, Stanislav Mikuž, Edo Pelicon, Alenka Tratnik, Uroš Velikonja
Glavna in tehnična urednica: Alenka Tratnik
Odgovorni urednik: Uroš Velikonja
Lektor: Franc Černigoj
Realizacija: GK Grafika
Naklada: 500 izvodov
Oblikovanje logotipa društva Gora: Silva Karim
Fotografija na naslovnici: Planika - Foto: Leo Caharija

ISSN 1408-7855 NUK Ljubljana